

НАЦИОНАЛЕН
СТАТИСТИЧЕСКИ
ИНСТИТУТ

ПРЕБРОЯВАНЕ 2011

(окончателни данни)

www.nsi.bg/census2011

Има ме и мен в ПРЕБРОЯВАНЕ 2011

Съдържание:

Преброяване 2011 – основни резултати

I. Преброяване 2011 – събиране, въвеждане и обработка на резултатите

II. Разпространение на резултатите от Преброяване 2011

III. Основни резултати

1. Население – брой и териториално разпределение
2. Полова и възрастова структура на населението
3. Гражданство
4. Етно-демографски характеристики на населението
5. Юридическо и фактическо семейно положение
6. Образователна структура на населението
7. Икономическа активност
8. Миграция
9. Жилищни условия – вид на жилищата, среден брой обитатели, средна площ
10. Битова осигуреност на домакинствата

IV. Приложения

1. Правна рамка за провеждане на Преброяване 2011
2. Основни понятия и методологически бележки

ПРЕБРОЯВАНЕ 2011 - ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Население

- Към 1.02.2011 г. населението на България е 7 364 570 души. От тях 3 777 999 (51.3%) са жени и 3 586 571 души (48.7%) са мъже, или на 1 000 мъже се падат 1 053 жени.
- Запазва се тенденцията на урбанизация - в градовете живеят 5 339 001 души, или 72.5%, а в селата живеят 2 025 569 души, или 27.5% от населението на страната.
- В периода между двете преброявания 2001 - 2011 г. населението на страната намалява с 564 331 души при средногодишен темп на намаление 0.7%.
- Две трети от намалението на населението (68.9%) се дължи на отрицателния естествен прираст (повече починали от родени лица), а една трета (31.1%) - на външната миграция, която се оценява на 175 244 души.

Териториално разпределение

- Най-голяма по брой на населението е област София (столица), в която живеят 1 291 591 души, или 17.5% от населението на страната, а най-малка е област Видин с население 101 018 души (1.4%).
- За периода между двете преброявания се е увеличило само населението на областите София (столица) със 120 749 души, или с 10,3%, и Варна - с 13 061 души, или с 2,8%.
- Големи са различията в броя на населението по общини – 39.2% от населението в страната живее в 9 общини, които са с население над 100 000 души. В 60 общини преброените са под 6 000 души и в тях живее 3.1% от населението на страната.
- Населението на страната е разпределено в 255 града и 5 047 села. В 181 населени места няма преброени лица. В една пета (21%) от населените места живеят от 1 до 50 души, а в малко повече от една трета (36%) от населените места живеят между 100 и 500 души
- Една трета от населението на страната (33.6%) живее в седемте най-големи града, които са с население над 100 000 души.

Възрастова структура

- Продължава процесът на демографско остаряване, изразяващ се в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението на възраст под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече години. Делът на населението на възраст над 65 години се е увеличил от 16.8% през 2001 г. на 18.5% през 2011 година. В същото време през 2001 г. лицата под 15-годишна възраст са били 15.3% от населението в страната. През 2011 г. техният дял намалява на 13.2%.
- Най-голям е относителният дял на населението на 65 и повече години в областите Видин - 25.5%, Монтана и Габрово - по 24%, Ловеч - 23.3%, и Кюстендил - 22.8% Най-нисък е делът на възрастното население в областите Благоевград, Варна и София (столица) - 16%.
- 62.2% от населението в страната е в трудоспособна възраст, т.е. това са 4 576 904 души. 52.5% от тях са мъже, а останалите 47.5% - жени. По-голямата част от населението в трудоспособна възраст живее в градовете - 75.8%, а 24.2% - в селата.

- Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 г.) и излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 г.). Общо за страната този коефициент е 70. За сравнение, през 2001 г. всеки 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Гражданство

- Към 1.02.2011 г. в България живеят постоянно 36 723 лица с чуждо гражданство и те представляват 0.5% от населението на страната.
- Всяко второ лице с чуждо гражданство, живеещо постоянно у нас, е от европейска държава извън Европейския съюз. Преобладават руските граждани - 11 991 (65.1%), следват гражданите на Украйна - 3 064 (16.6%), Република Македония - 1 091 (5.9%), Молдова - 893 (48%), и Сърбия - 569 (3.1%).
- Към момента на преброяването в България постоянно живеят 8 444 граждани на Европейския съюз, или 23% от всички чужди граждани в страната.
- Хората, декларирали, че притежават двойно гражданство - българско и друго, към момента на преброяването са 22 152 души, или 0,3% от населението на страната.

Етнокултурни характеристики

Етническа структура

Установилите се демографски тенденции и засилената емиграция през последните 20 години се отразяват върху броя на всички етнически групи в страната, в резултат на което не настъпват съществени изменения в етническата структура на населението в годините между последните две преброявания:

- Българската етническа група обхваща 5 664 624, или 84,8% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение.
- Турската етническа група е втората по численост - 588 318 лица. Те представляват 8.8% от населението.
- Ромският етнос традиционно е третият по численост и наброява 325 343 души, според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 4.9%.
- Населението с българско етническо самоопределение е значително по-урбанизирано в сравнение с другите две основни етнически групи. 77.5% от българския етнос живее в градовете, от турския - 37.7%, и от ромския - 55.4% живее в градовете.
- Лицата, самоопределили се към турската етническа общност, са концентрирани териториално в няколко области - Кърджали, Разград, Търговище, Шумен, Силистра, Добрич, Русе, Бургас, в които живее 63.7% от населението от тази етническа група.
- Лицата от ромската етническа група са разпределени териториално във всички области. Най-голям е дялът на ромския етнос в областите Монтана - 12.7%, и Сливен - 11.8%., следвани от Добрич - 8.8%, Ямбол - 8.5%, при общо за страната 4.9%.
- Лицата, които не се самоопределят, са 53 391 - 0.8%. Сред тях дялът на най-младите до 19 години е 51.7% от всички, които не се самоопределят.

Майчин език

- Българският е майчин език за 5 659 024 души, или 85.2% от населението. Турският е майчин език за 605 802 души, или 9.1% от лицата, отговорили на този доброволен въпрос. Ромският е майчин език за 281 217 души, или 4.2%.
- Връзката между етническото самоопределение и самоопределянето по майчин език е силно изразена. Най-еднородна по майчин език е българската етническа група - сред лицата, отговорили и на двата въпроса за етнос и майчин език, 5 571 049 (99.4%) посочват българския за майчин език, 15 959 лица (0.3%) - турски, 7 528 лица (0.1%) - ромски, и 7 511 лица (0.1%) - друг.
- Сред самоопределилите се към турската етническа група за 96.6%, или за 564 858 души майчин език е турският, а за 18 975 души от тях, или за 3.2% майчин е българският език.
- Ромската етническа група по майчин език се разпределя по следната структура: 272 710 души, или 85% са посочили ромски за майчин език; 24 033, или 7.5% - български; 21 440, 6.7% - турски; 1 837 души, или 0.6% - румънски.

Вероизповедание

- Вероизповеданието е въпросът, на който делът на неотговорилите лица е най-висок - 21.8%, като отново най-висок е делът на младите възрастови групи и на неотговорилите в областите София (столица), Пловдив и Варна.
- Лицата, самоопределили се към източноправославното християнско вероизповедание, са 4 374 135 души, или 76% от лицата, отговорили на въпроса. Католическото вероизповедание са посочили 48 945 души, протестантско - 64 476 души, съответно 0.8 и 1.1% от отговорилите. Мюсюлманско вероизповедание имат 577 139 души, или 10%. От тях мюсюлманско сунитско е вероизповеданието на 546 004 души, мюсюлманско шиитско - на 27 407 души, и 3 727 души са записали само мюсюлманско вероизповедание. Други вероизповедания изповядват 11 444 души или 0.2% от отговорилите. Нямаат вероизповедание 272 264 лица (4.7%) и 409 898 (7.1%) не се самоопределят.

Семейно положение

Най-общата тенденция в структурата на населението по семейно положение за изминалите 10 години се изразява в намаляване на дела на женените/омъжените лица за сметка на неженените/неомъжените лица и на лицата в съжителство без брак:

- Два пъти се увеличава делът на лицата, които живеят в семейно съжителство, без сключен юридически брак - от 4% през 2001 г. той достига близо 8% през 2011 година.
- От всички съжителства без брак 70% са сред младите възрастови групи от 16 до 39 години. С увеличаване на възрастта този дял намалява и сред населението на 40 - 49-годишна възраст той е 16%, а сред лицата над 50-годишна възраст - 14%.

Образователна структура

- Образователната структура на населението на 7 и повече навършени години, значително се подобрява, следвайки ясно изразената тенденция на увеличение на броя и дела на населението с висше и средно образование, при същевременно намаляване на

- броя на хората с основно и по-ниско образование. Към 1.02.2011 г. броят на лицата с висше образование е 1 348.7 хил. (19.6%), или всеки пети е висшист. В сравнение с предходното преброяване относителният дял на висшистите се увеличава с 5.5 процентни пункта. Лицата, завършили средно образование, са 2 990.4 хиляди (43.4%).
- Значителни са различията в образователната структура по местоживееене - почти три четвърти от жителите на градовете (71.6%) са със завършено най-малко средно образование, докато за жителите на селата този относителен дял е едва 40.3%.
 - Жените завършват значително по-често висше образование от мъжете, като към момента на преброяването с висше образование са 791.8 хил. жени (22.3%), а мъжете висшисти са 556.9 хиляди (16.7%).
 - За първи път при настоящото преброяване е включена категорията „никога не посещавали училище”. Броят на тези лица е 81.0 хил., или 1.2% от населението на 7 и повече навършени години.
 - Неграмотните лица са 112 778, а относителният им дял от населението на възраст 9 и повече навършени години е 1.5%. При самоопределилите се като българи 0.5% са неграмотни, при турската етническа група - 4.7%, и при ромската - 11.8%.
 - При децата от 7 до 15 години включително, които трябва да бъдат в образователната система, но не учат към 1.02.2011 г., също се наблюдават значителни различия според самоопределиението към трите основни етнически групи. При ромския етнос 23.2% от тази възрастова група не учат, при турската етническа група този дял е 11.9% и при българската - 5.6%.

Икономическа активност на населението

- Към 1.02.2011 г. в страната има 3 282 740 икономически активни лица на възраст между 15 и 64 години. Общо за страната коефициентът на икономическа активност е 65.3% (68.1% за мъжете и 62.5% за жените). Коефициентът на икономическа активност е изчислен като отношение на броя на икономически активните лица към населението във възрастовата група 15 - 64 навършени години.
- От общия брой икономически активни лица към 1.02.2011 г. 2 834 835 са заети, а 494 848 - безработни. От всички заети 1 470 063 са мъже (51.9%), а 1 364 772 - жени (48.1%). От всички безработни в края на януари 2011 г. мъжете са 57.2%, а жените - 42.8%.
- Към 1 февруари 2011 г. коефициентът на заетост, изчислен като отношение на броя на заетите лица към населението във възрастовата група 15 – 64 навършени години, е 55.5%. Коефициентът на заетост при мъжете (56.9%) е по-висок от този на жените (54.0%).
- Коефициентът на безработица, изчислен към 1.02.2011 г. като отношение на броя на безработните лица към населението във възрастовата група 15 - 64 навършени години, е 15.0% общо за страната, съответно 16.4% за мъжете и 13.5% за жените.
- С най-висок коефициент на икономическа активност е област София (столица) - 71.5%, следвана от областите Перник - 68.3%, Габрово - 67.9%, Смолян - 67.8%, Варна - 67.1%. Най-нисък е коефициентът на икономическа активност в областите Силистра - 56.9%, Кърджали - 57.4%, Видин - 59.8%, Сливен - 60.0%, Търговище - 60.5%.

Вътрешна миграция

- В периода 2001 - 2011 г. 379 181 лица са променили своето местоживеене в страната от едно населено място в друго. От всички лица, променили местоживеенето си за десетте години между двете преброявания, 35.5% са се изселили в населени места на същата област. Останалите 64.5% мигрират извън рамките на областта, в която са живеели преди мигрирането.
- През периода 1980 - 2011 г. 233 463 лица са променили своя настоящ адрес от чужбина в България. От тях 91.9% са български граждани, завърнали се в страната след престой в чужбина. Близо 73% от тях са пребивавали от една до пет години в чужбина, 17.1% - от шест до десет години, и 7.2% - повече от 11 години. От пребивавалите в чужбина 57.5% са мъже.
- Най-голям е относителният дял на завърналите се български граждани, пребивавали в Руската федерация - 16.1%, следват лицата, завърнали се от Испания - 9.3%, Германия - 9.2%, Гърция - 9.1%, и т.н.
- Сред живелите в чужбина български граждани преобладават лицата със средно образование - 45.8%, с висше образование са 34.1%, с основно - 13%.

Жилищен фонд

- Жилищата в страната са 3 887 076. От тях 3 859 460 се намират в жилищни сгради, 23 232 - в нежилищни сгради, 828 са колективни и 3 556 - примитивни и подвижни жилища.
- В градовете се намират 2 566 544 жилища или 66% от жилищния фонд, а в селата техният брой е 1 320 532.
- Населеността на жилищата, която се определя от средния брой лица, живеещи в едно жилище, намалява от 2.1 през 2001 г. на 1.9 през 2011 година.

Битова осигуреност на домакинствата

- 29.0% от всички жилища имат поставена енергоспестяваща дограма. С външна изолация са 15.5% от жилищата.
- Телевизор има в 97.9% от обитаваните жилища, готварска печка - в 93.2%, и хладилник - в 93.3% от жилищата. Компютър имат съответно 54.1 и 18.1% от жилищата в градовете и в селата. Достъп до интернет имат 51.4% от обитаваните жилища в градовете и 16.4% в селата. Сателитна антена имат 22% от жилищата през 2011 г.
- Баня в жилището имат 82.1% от обитаваните жилища. За 5.9% банята е извън сградата, а за 3.2% банята е в сградата, но извън жилището. Останалите 8.8% от обитаваните жилища не разполагат с баня.
- Тоалетна вътре в жилището имат 74.1% от обитаваните жилища, за 4.4% тоалетната е извън жилището, но в сградата, и за 20.5% е извън сградата. Без обособена тоалетна са 1.0% от обитаваните жилища.
- Отоплението на жилищата в страната се извършва основно с дърва и въглища - 57.9% от обитаваните жилища, с електричество се отопляват 26.2%, с парно от централен източник - 13.7%, и с газ от централен източник - 1.2%.

I. Преброяване 2011 – събиране, въвеждане и обработка на резултатите

От 1 до 28 февруари 2011 г. се проведе 17-ото поред преброяване на населението в демографската история на България.

За първи път България проведе преброяване като страна - членка на Европейския съюз, и при спазване на изискванията на Регламент (ЕО) № 763/2008 на Европейския парламент и Съвета относно преброяване на населението и жилищния фонд в ЕС, както и съпътстващите го европейски регламенти за техническия формат и качеството на данните.

Преброяване 2011 протече чрез прилагане на два метода за събиране на информацията:

- електронно (1 - 9 февруари 2011 г.) - on-line в интернет, и
- традиционно - чрез посещения на преброители и попълване на книжна преброителна карта (10 - 28 февруари 2011 г.).

За първи път в България се проведе преброяване чрез интернет. Електронното преброяване беше прието с огромен интерес и протече при изключително висока активност. По интернет се преброиха 41% от населението, като в София този процент достигна 66%, във Варна - 51%, в Пловдив - 41%.

Със съдействието и активното участие на всички органи на Преброяването – Централната комисия по преброяването, областните и общинските преброителни комисии, преброителите и контролорите и териториалните статистически бюра, преброяването в страната протече в спокойна обстановка. Ключов фактор за успешното провеждане на преброяването беше превръщането му в държавна задача от първостепенна важност, която приеха присърце и в която се включиха активно всички централни и местни администрации, неправителствените организации, академичната общност, медиите и всички български граждани. Огромно значение имаха мащабната разяснителна кампания и широкото и подробно отразяване от страна на медиите на всеки етап и детайл от Преброяване 2011 г.

В провеждането на традиционното преброяване бяха ангажирани 46 000 преброители и контролори.

Само за 50 дни териториалните статистически бюра въведоха близо 4 200 000 преброителни карти за населението, 2 774 373 преброителни карти за жилищата и 2 105 000 карти за сградите. Всеки ден в страната се въвеждаха средно по 84 000 преброителни карти за населението, 55 490 карти за жилище и 42 100 карти за сграда.

Введените данни от хартиените анкетни карти бяха обединени с масива на електронните, след което се проведе процедура по контрол на качеството и обхвата на данните. Проверката обхващаше отстраняване на двойно преброени лица, неправилно отнасяне към дадена категория или населено място, грешен ЕГН, технически грешки при въвеждането и други.

В изпълнение на Регламент (ЕО) № 763/2008 и последващия Регламент (ЕО) № 1151/2010 за контрол и оценка на качеството на данните и за оценка на подлежащото на преброяване население беше използвана информация от административни източници. Оценката на необхванатото от преброяването население се извърши при спазване на статистическата методология и се отнася до дефинираните категории население при преброяването. По отношение на обхвата се анализираха резултатите в сравнение с други статистически източници – Информационна система „Демография” (ИСД), данни от административни източници за записаните студенти и ученици, осигурените лица, лицата, получаващи пенсии, и други.

Паралелно с това се разработи процедура за уточняване и коригиране на грешни ЕГН и намиране на липсващи ЕГН при използване на ИСД и други административни източници. Тази процедура се извърши в НСИ, като коригирането беше за всеки отделен случай.

II. Разпространение на резултатите от Преброяване 2011

Благодарение на отличната организация и всеотдайната работа НСИ предоставя в толкова кратък срок и първи в ЕС резултатите от Преброяване 2011. За сравнение при предишното преброяване през 2001 г. резултатите са публикувани 2 години по-късно. Освен това за първи път в историята на българската статистика потребителите имат възможност от днес да ползват таблиците с резултатите не само от Преброяване 2011, но и от всички преброявания на населението и жилищния фонд в България от 1900 г. досега безплатно от интернет страницата на НСИ.

Разбира се, информацията, събрана по време на Преброяването, е огромна по обем и предоставя многобройни възможности за представяне на таблици и графики в различни измерения и на различно ниво на детайлизация (по области, общини, населени места). Настоящият материал представя основните резултати, които традиционно се публикуват у нас при преброяванията на населението и които се използват и при международните сравнения от ООН, ЕС и други международни организации. С това НСИ започва кампания по разпространение на данните от Преброяване 2011, която ще продължи с разширяване на достъпните през интернет данни, с изработването на книжни публикации, с провеждането на тематични пресконференции по актуални въпроси и теми като раждаемост и репродуктивно поведение, семейства и домакинства, състояние на инфраструктура и условия на живот, квалификационна и професионална структура на работната сила, миграция, условия на живот на хората с увреждания и др., както и с регионални (областни и общински) теми.

За улеснение в приложение към материала са дадени основните понятия и дефиниции, които са важни при интерпретирането на резултатите. Нека още веднъж да обърнем внимание на основните принципи на преброяването, което ще улесни тълкуването и анализирането на представените данни.

Всички данни от преброяването на населението се отнасят към критичната дата - 1.02.2011 година, и териториалното разпределение на населението, сградния и жилищния фонд е според административно-териториалното деление към тази дата.

Информацията, която се събира при преброяванията, е декларирана от преброените лица.

Участието в преброяването е задължително и в Закона за преброяването са определени въпросите, които имат доброволен характер. Всички останали имат задължителен характер.

Данните от преброяването на населението се отнасят до категорията „обичайно население“. Това са лицата, които обичайно живеят на адреса, на който са преброени, и временно отсъстващите лица, за период по-малък от една година, в друго населено място в страната или в чужбина.

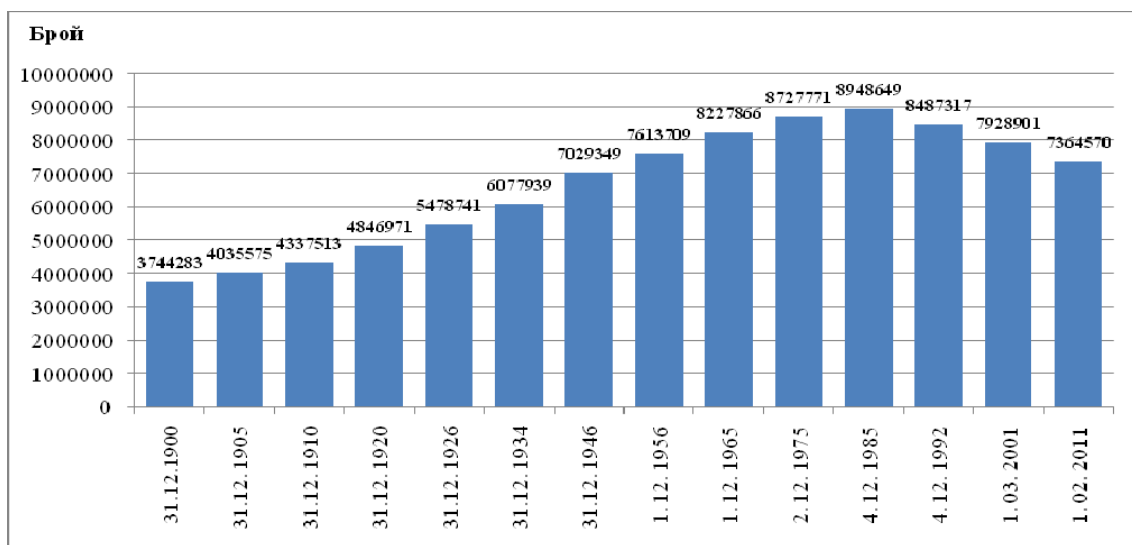

III.1. Население – брой и териториално разпределение

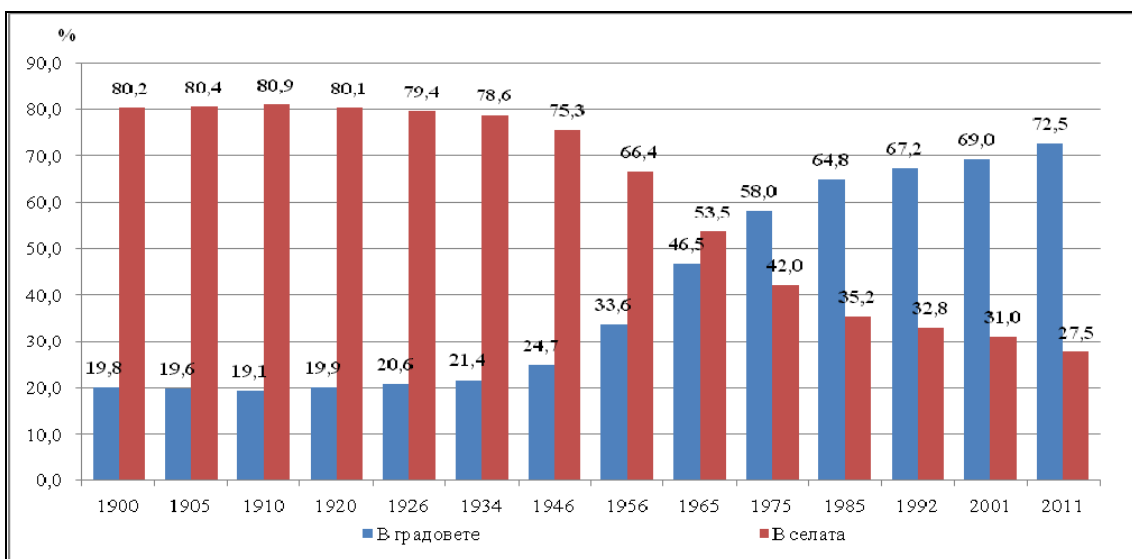
Резултатите по отношение на броя и динамиката, възрастово-половата структура и териториалното разпределение на населението, обявени при представянето на експресните резултати, се потвърждават от окончателните резултати от Преброяване 2011.

Към 1.02.2011 г. населението на България е 7 364 570 души.

Фиг. 1. Население по години на преброявания за периода 1900 – 2011 година

Фиг. 2. Структура на населението в градовете и селата по години на преброявания за периода 1900 – 2011 година

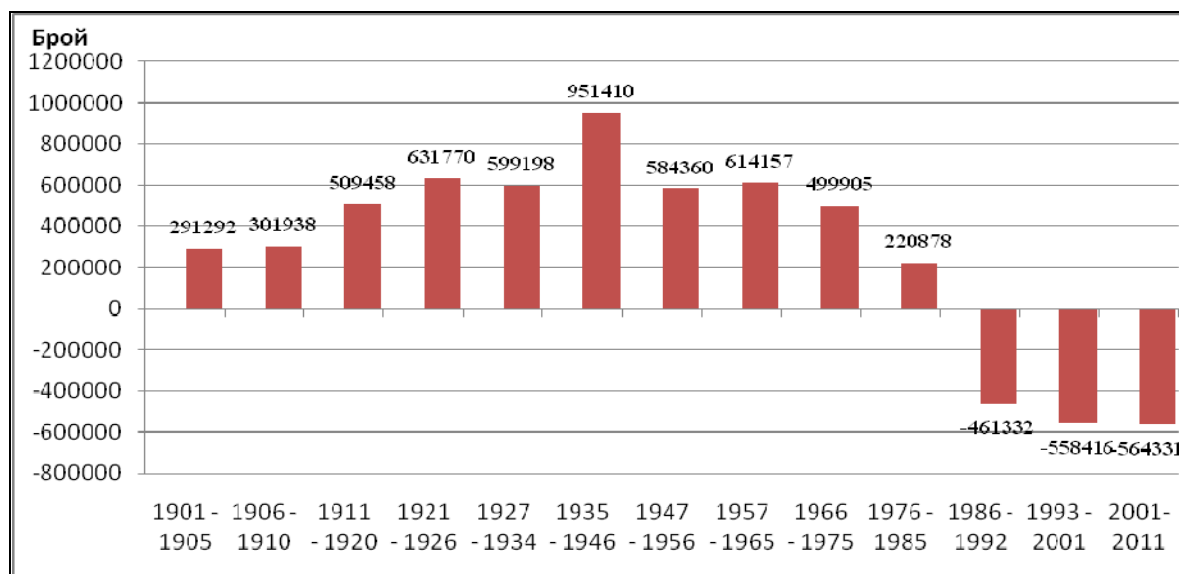
Запазва се тенденцията на увеличаване на относителния дял на градското население и намаляване на населението в селата. В градовете живеят 5 339 001 души, или 72.5%, а в селата живеят 2 025 569 души, или 27.5% от населението на страната.

Прираст на населението между преброяванията

Факторите, които оказват влияние върху броя на населението на страната, са естественото движение (раждания и умираия) и външната миграция, а в териториален аспект – и вътрешната миграция на населението, и административно-териториалните промени.

В периода между двете преброявания 2001 – 2011 г. населението на страната намалява с 564 331 души, при средногодишен темп на намаление 0.7%.

Фиг. 3. Прираст на населението между преброяванията за периода 1900 – 2011 година

Две трети от намалението на населението (68.9%) се дължат на отрицателния естествен прираст (повече починали лица от родените). За периода 1.03.2001 г. – 1.02. 2011 г. населението на страната е намаляло с 389 087 души поради отрицателния естествен прираст. Естественият прираст за всички години през периода между преброяванията през 2001 и 2011 г. е отрицателен, като най-голямо е намалението на броя на населението през 2002 година (– 46 118 души).

Почти една трета от намалението на населението (31.1%) за периода между преброяванията през 2001 и 2011 г. се дължи на външна миграция, която се оценява на 175 244 души. Външната миграция (емиграцията) в съответствие с методологията на преброяването се оценява като изменение на броя на населението, дължащо се на броя на лицата, които отсъстват от страната за период по-голям от една година към датата на преброяването.

Териториално разпределение на населението

Териториалното разпределение на населението се определя от естественото движение на населението (раждания и умираия), както и от вътрешната и външната миграция. Чисто статистическо влияние върху териториалното разпределение на населението оказват и промените в административно-териториалното деление на страната (сливане на населени места, преминаване на населени места от една община към друга).

Най-голяма по брой на населението е област София (столица), в която живеят 1 291 591 души, или 17.5% от населението на страната, а най-малката е област Видин с население 101 018 души (1.4%).

Шест са областите с брой на населението над 300 хил. души, като в три от тях - **София (столица), Пловдив и Варна, живее общо една трета от населението на страната.** Четвърта по брой на населението е област Бургас с население 415 817 души, а непосредствено след нея се нареждат областите Стара Загора - 333 265 души, и област Благоевград с население 323 552 души.

За периода между двете преброявания се е увеличило само населението на областите **София (столица) и Варна** – съответно със 120 749 души (10.3%) и с 13 061 души (2.8%).

Във всички останали области населението намалява, като за областите Бургас, Пловдив, Благоевград и Кърджали относителният дял на намалението е по-нисък от средния за страната. С над 20 на сто е намаляло населението на областите Враца и Видин.

Фиг. 4: Население към 1.02.2011 г. по области и относителен дял на населението на областите от общото за страната

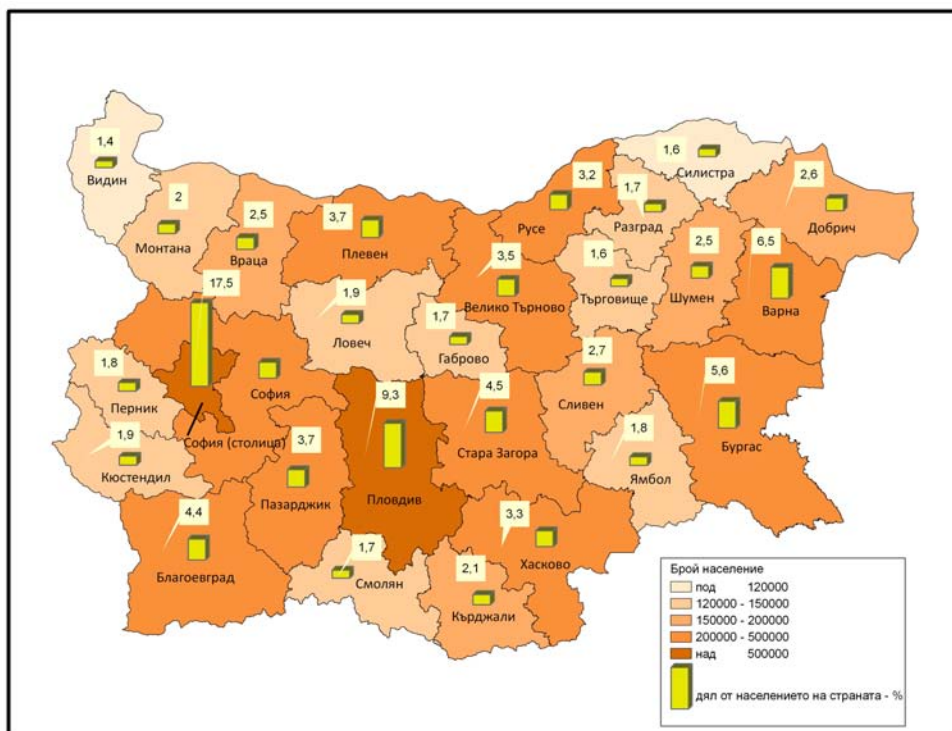

Таблица 1. Население по области към 1.02.2011 година

Области	Население към:		Прираст абсолютен брой	Прираст (%)	% от населението на страната към 01.02.2011 г.
	1.03.2001	1.02.2011			
България	7 928 901	7 364 570	-564 331	-7.1	100,0
Благоевград	341 173	323 552	-17 621	-5.2	4.4
Бургас	423 547	415 817	-7 730	-1.8	5.6
Варна	462 013	475 074	13 061	2.8	6.5
Велико Търново	293 172	258 494	-34 678	-11.8	3.5
Видин	130 074	101 018	-29 056	-22.3	1.4
Враца	243 036	186 848	-56 188	-23.1	2.5
Габрово	144 125	122 702	-21 423	-14.9	1.7
Добрич	215 217	189 677	-25 540	-11.9	2.6
Кърджали	164 019	152 808	-11 211	-6.8	2.1
Кюстендил	162 534	136 686	-25 848	-15.9	1.9
Ловеч	169 951	141 422	-28 529	-16.8	1.9
Монтана	182 258	148 098	-34 160	-18.7	2.0
Пазарджик	310 723	275 548	-35 175	-11.3	3.7
Перник	149 832	133 530	-16 302	-10.9	1.8
Плевен	311 985	269 752	-42 233	-13.5	3.7
Пловдив	715 816	683 027	-32 789	-4.6	9.3
Разград	152 417	125 190	-27 227	-17.9	1.7
Русе	266 157	235 252	-30 905	-11.6	3.2
Силистра	142 000	119 474	-22 526	-15.9	1.6
Сливен	218 474	197 473	-21 001	-9.6	2.7
Смолян	140 066	121 752	-18 314	-13.1	1.7
София	273 240	247 489	-25 751	-9.4	3.4
София (столица)	1 170 842	1 291 591	120 749	10.3	17.5
Стара Загора	370 615	333 265	-37 350	-10.1	4.5
Търговище	137 689	120 818	-16 871	-12.3	1.6
Хасково	277 478	246 238	-31 240	-11.3	3.3
Шумен	204 378	180 528	-23 850	-11.7	2.5
Ямбол	156 070	131 447	-24 623	-15.8	1.8

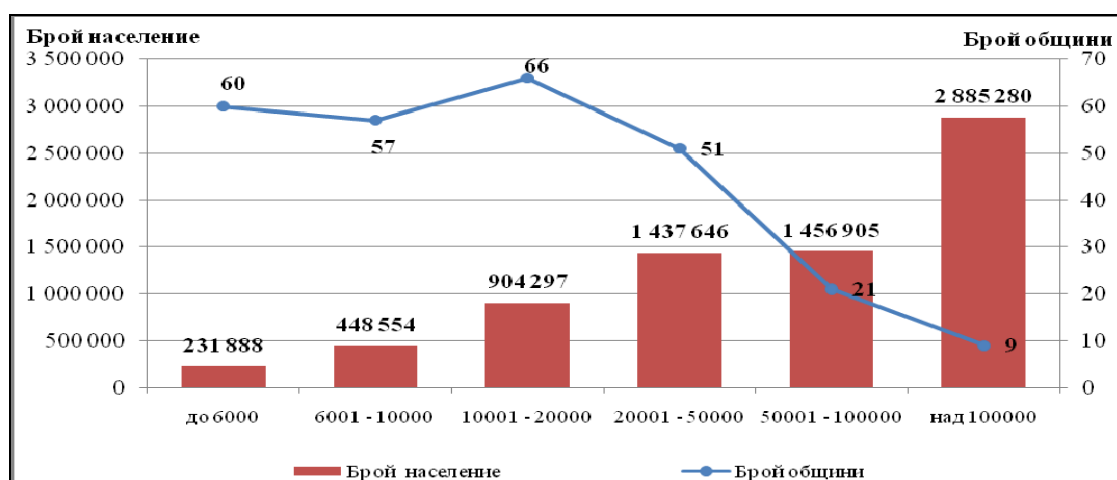
Разпределение на населението по общини

Големи са различията в броя на населението по общини. В 60 общини преброеното население е под 6 000 души и в тях живее 3.1% от населението на страната.

9 общини са с население над 100 000 души, или 39.2% от общото за страната.

Най-голям е броят на общините с население от 10 000 до 20 000 души – 66, и относителният дял на населението в тях е 12.3%.

Фиг. 5. Разпределение на общините според броя на населението им към 1.02.2011 година

Разпределение на населението по населени места

Към 1.02.2011 г. населението на страната е разпределено в 255 града и 5047 села. В 181 населени места няма преброени лица. В 21% от населените места живеят от 1 до 50 души, а в 36% от населените места живеят между 100 и 500 души.

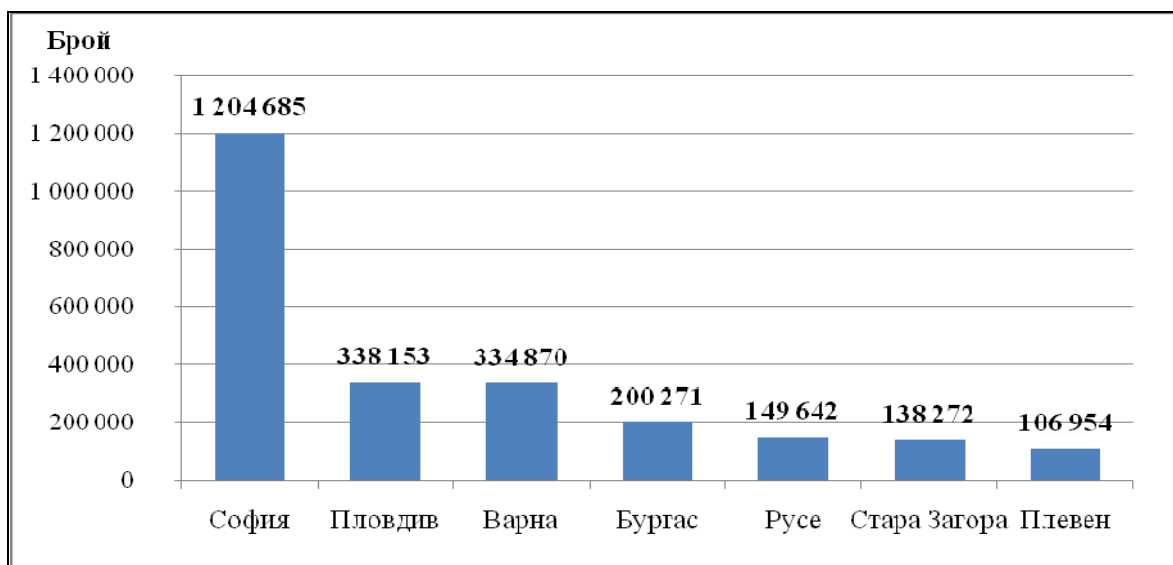
Таблица 2: Разпределение на населените места според броя на населението им към 1.02.2011 година

	(Брой)	
	Населени места	Население
Общо	5 302	7 364 570
0	181	0
1 – 10	417	1 960
11 – 50	703	19 596
51 – 100	522	38 923
101 – 500	1 927	501 828
501 -1000	750	529 684
1001 – 10000	725	1 685 472
10001 – 50000	58	1 237 904
50001 – 100000	12	876 356
над 100000	7	2 472 847

В седемте града с население над 100 000 души живее 33.6% от общото население на страната.

Фиг. 6. Население в седемте най-големи града в България към 1.02.2011 година

Население на областните градове

За периода между двете преброявания през 2001 и 2011 г. четири от областните градове имат положителен прираст – София, Варна, Бургас и Велико Търново. Най-много е намаляло населението на градовете Ловеч (-17.1%), Видин (-16.2%), Силистра (-15.1%), Разград (-13.0%), Плевен (-12.2%) и т.н.

Таблица 3. Население на областните градове към 1.03.2001 и към 1.02.2011 година

Областни градове	Население към		Прираст (абсолютен брой)	Прираст (%)
	1.03.2001	1.02.2011		
Благоевград	71144	70881	-263	-0.4
Бургас	192390	200271	7881	4.1
Варна	312889	334870	21981	7.0
Велико Търново	66897	68783	1886	2.8
Видин	57395	48071	-9324	-16.2
Враца	68975	60692	-8283	-12.0
Габрово	67065	58950	-8115	-12.1
Добрич	100000	91030	-8970	-9.0
Кърджали	45659	43880	-1779	-3.9

Кюстендил	49919	44532	-5387	-10.8
Ловеч	44146	36600	-7546	-17.1
Монтана	49176	43781	-5395	-11.0
Пазарджик	78855	71979	-6876	-8.7
Перник	85991	80191	-5800	-6.7
Плевен	121880	106954	-14926	-12.2
Пловдив	338224	338153	-71	0.0
Разград	38948	33880	-5068	-13.0
Русе	161453	149642	-11811	-7.3
Силистра	41952	35607	-6345	-15.1
Сливен	100366	91620	-8746	-8.7
Смолян	33091	30642	-2449	-7.4
София	1091772	1204685	112913	10.3
Стара Загора	143420	138272	-5148	-3.6
Търговище	40659	37611	-3048	-7.5
Хасково	80303	76397	-3906	-4.9
Шумен	89214	80855	-8359	-9.4
Ямбол	82649	74132	-8517	-10.3

III.2. Полова и възрастова структура на населението

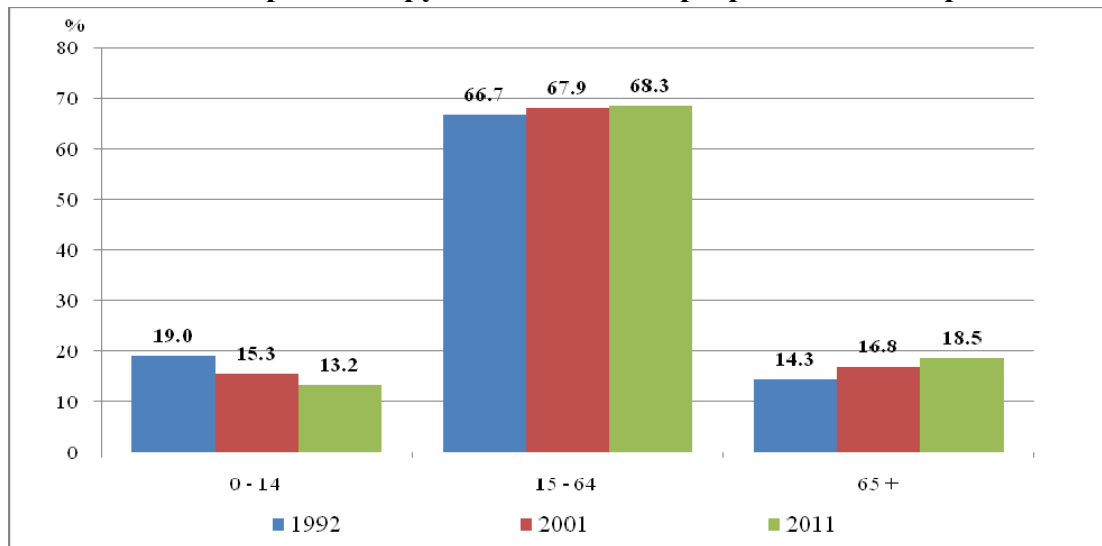
Към 1.02.2011 г. жените са 3 777 999 (51.3%), мъжете са 3 586 571 души (48.7%), или на 1 000 мъже се падат 1 053 жени. При преброяването през 2001 г. това съотношение е било същото: 1 000 мъже към 1 053 жени.

В периода между двете преброявания настъпват изменения във възрастовата структура на населението. **Налице е продължаващ процес на демографско остаряване, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече години.**

- През 2001 г. под 15-годишна възраст са били 15.3% от населението в страната. През 2011 г. техният дял намалява на 13.2%.
- Незначително се увеличава делът на населението във възрастовата група 15 - 64 години. Спрямо 2001 г. този дял е нараснал с 0.4% и от 67.9% е достигнал 68.3%.
- Най-голямо увеличение има в дела на населението над 65 години - от 16.8% през 2001 на 18.5% през 2011 година.

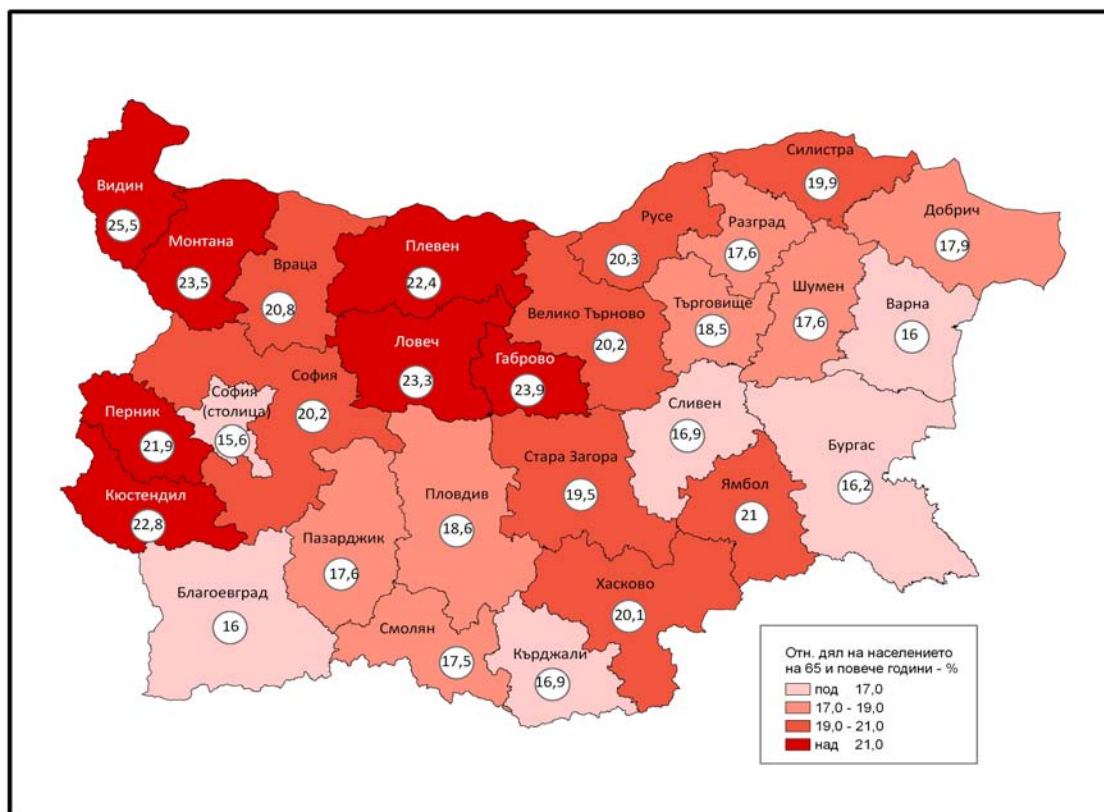
Фиг.7: Население по възрастови групи и години на преброявания за периода 1992 - 2011г.

Най-голям е относителният дял на населението на 65 и повече години в областите Видин (25.5%), Монтана и Габрово (по 24%), Ловеч (23.3%) и Кюстендил (22.8%). Най-нисък е дялът на възрастното население в областите Благоевград, Варна и София (столица) - 16%.

В 13 области на страната населението на 65 и повече години е повече от 1/5.

Фиг. 8: Относителен дял на населението на 65 и повече години по области към 1.02.2011г.

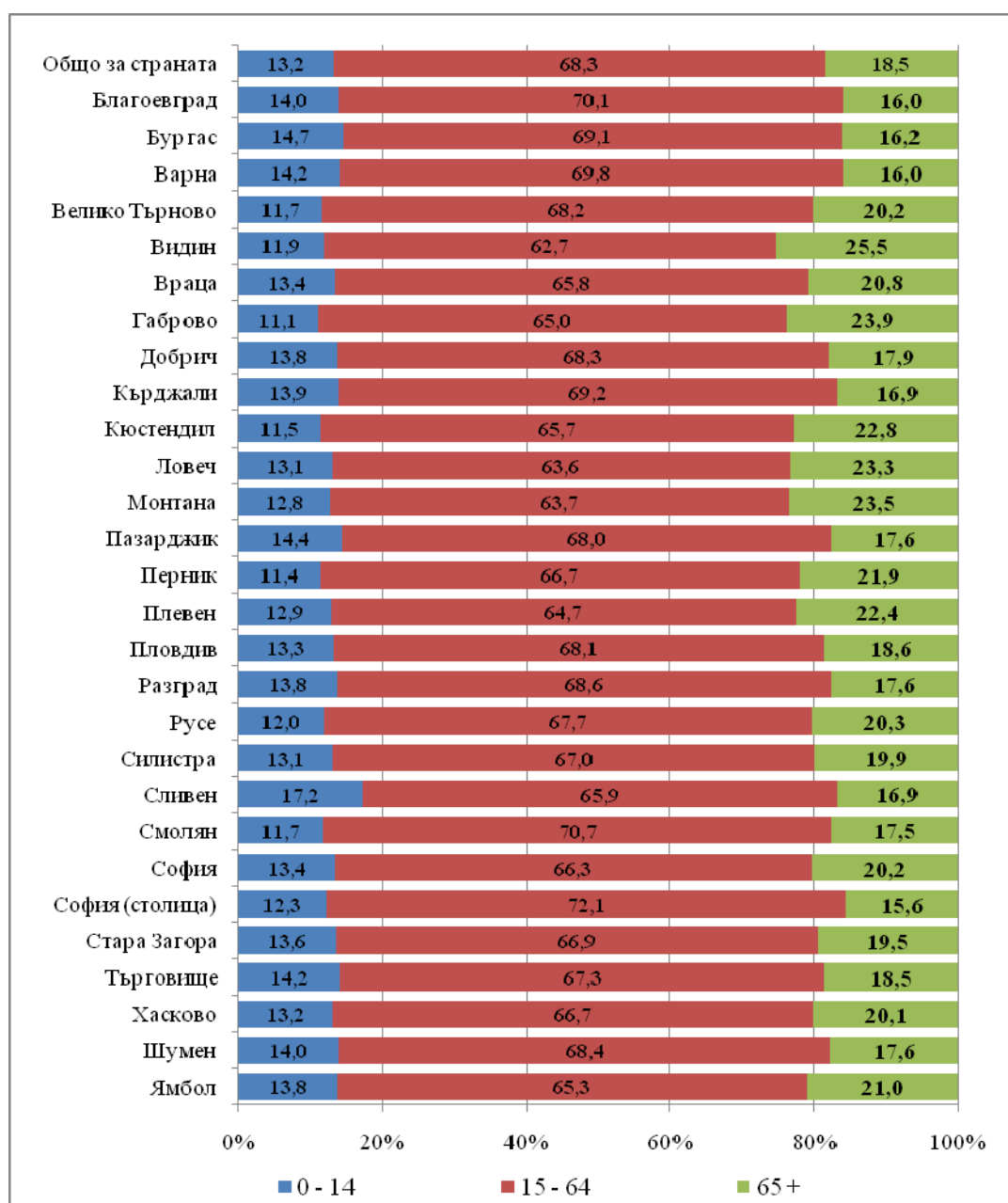

Делът на населението на възраст под 15 години е най-висок в областите Сливен - 17.2%, и Бургас - 14.7% . Най-нисък е този дял в областите Габрово и Перник - 11%, Кюстендил - 11.5%, Велико Търново и Смолян - 11.7%.

Населението във възрастовата група 15 - 64 години е с най-висок относителен дял в област София (столица) - 72.1%, следват област Смолян - 70.7%, и областите Благоевград и Варна – с по 70%.

Фиг. 9. Население по области и възраст към 1.02.2011 година

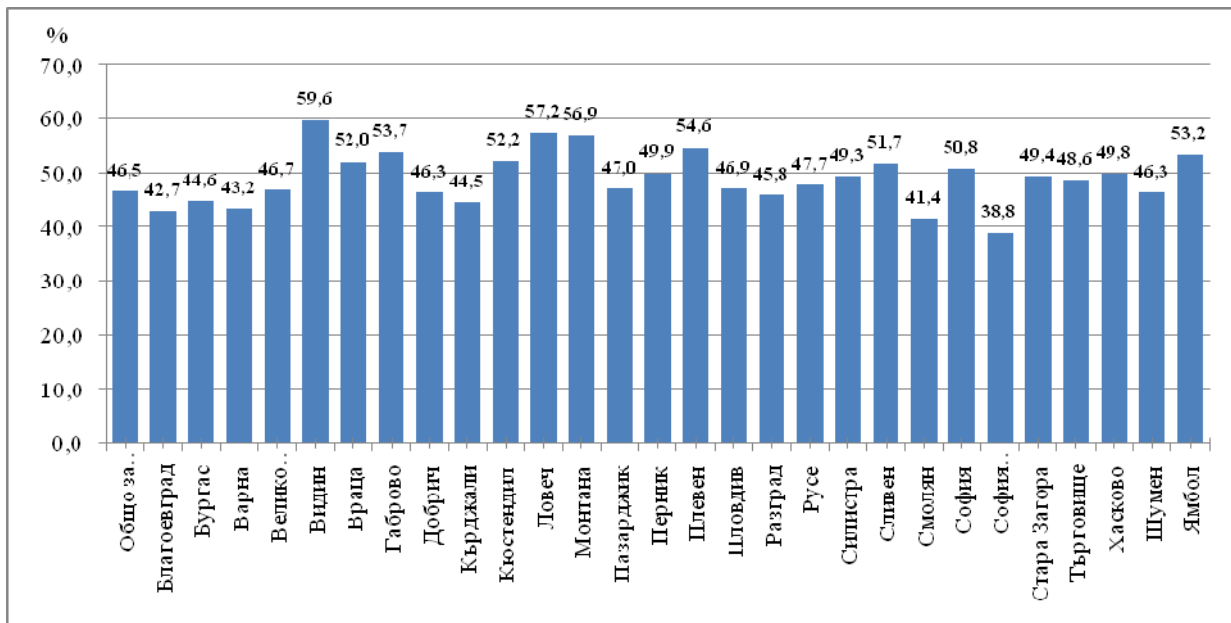

Общият коефициент на възрастова зависимост за страната е 46.5%, тоест на 100 лица във възрастовата група 15 – 64 навършени години се падат близо 47 лица под 15 и на 65 и повече години. Това съотношение е по-благоприятно в градовете – 41%, в сравнение със селата - 63.1%.

Най-висок е този коефициент във областите Видин (59.6%), Ловеч (57.2%) и Монтана (56.9%). Общо в 10 области на страната този показател е над 50%.

Областите, в които това съотношение е по-благоприятно, са София (столица) – 38.8%, Смолян (41.4%), Благоевград (42.7%) и Варна (43.2%).

Фиг. 10. Коефициент на възрастова зависимост по области

Население под, във и над трудоспособна възраст¹

Тенденцията на остаряване на населението довежда до промени в неговата основна възрастова структура – разпределението на населението под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху обхват на населението във и над трудоспособна възраст оказват както остаряването на населението, така и законодателните промени в определянето на възрастовите граници за пенсиониране.

¹ Разпределението на населението под, във и над трудоспособна възраст при преброяванията е в съответствие с действащото към момента на преброяването трудово законодателство.

62.2% от населението в страната е в трудоспособна възраст, т.е. това са **4 576 904** души. **52.5%** от тях са мъже, а останалите **47.5%** - жени. 65% от населението в градовете е в трудоспособна възраст, а в селата - 54.7%.

София е областта с най-висок относителен дял на населението в трудоспособна възраст – 66.5%, следват областите Благоевград и Смолян с по 64.7%. С най-нисък дял на населението в трудоспособна възраст е област Видин – 54.8%.

Броят на населението под трудоспособна възраст към 1 февруари 2011 г. е 1 039 949 лица, или 14.1% от цялото население. Преобладаващ е дялът на мъжете - 51.4%, при 48.6% за жените. Около 3/4 от лицата под трудоспособна възраст живеят в градовете - 72.6%, 27.4% - в селата. С най-висок относителен дял на населението под трудоспособна възраст е област Сливен – 18,3%, следват Бургас – 15.6%, Пазарджик – 15.4%, Търговище – 15.2%, Варна и Шумен - 15%. Най-малък е дялът на населението под трудоспособна възраст в Габрово – 11.8%, Перник – 12.1%, Кюстендил – 12.3%, и Велико Търново -12.4%.

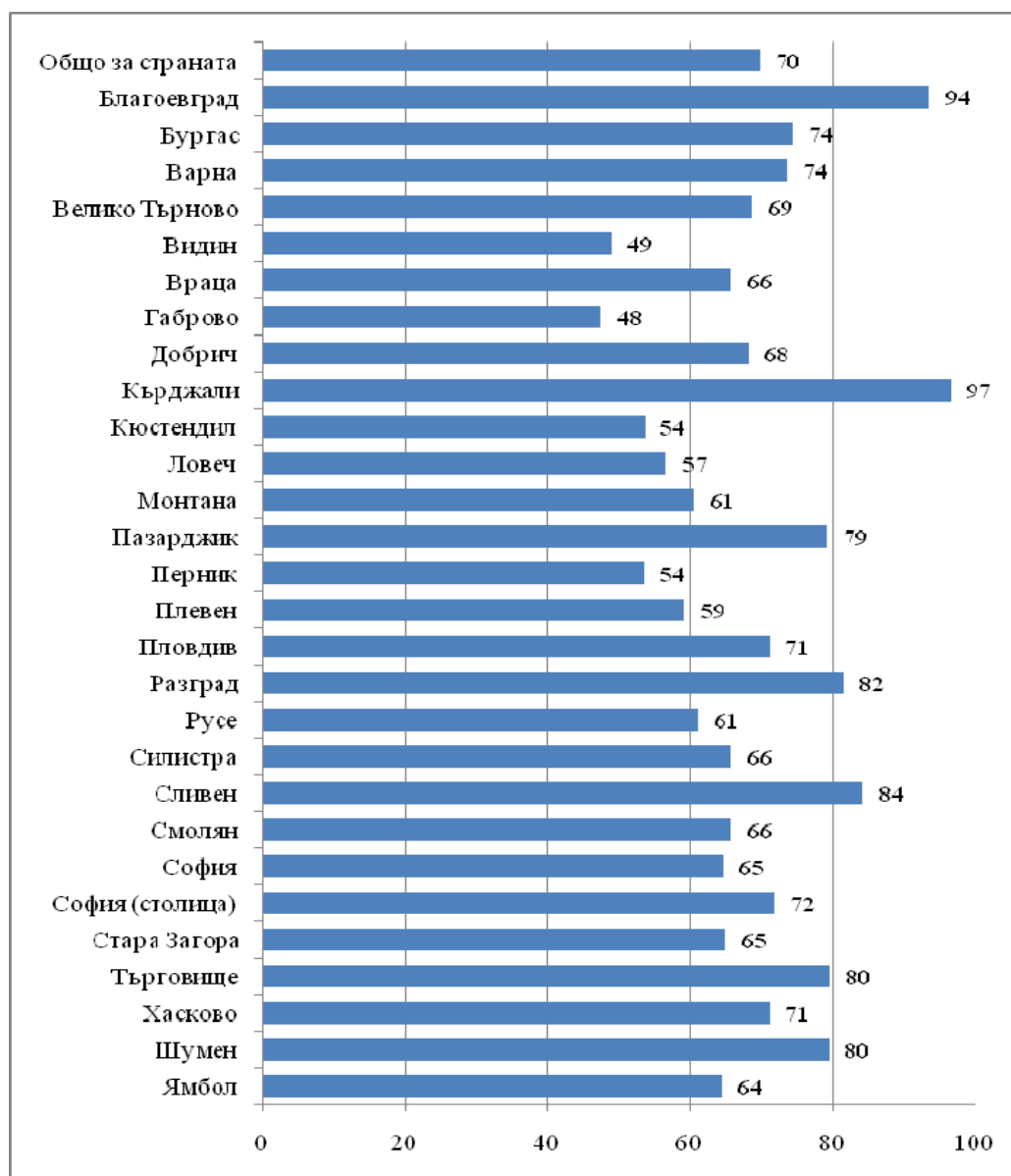
Почти една четвърт от населението на страната (23.7%) е над трудоспособна възраст - 1 747 717 лица. Дялът на лицата над трудоспособна възраст е минимален сред мъжете в градовете (15.6%) и максимален сред жените в селата (38.0%). Областите с най-висок дял на възрастно население над трудоспособна възраст са Видин – 32.4%, Габрово – 30.6%, Монтана – 29.6%, Ловеч – 29.5%. Най-нисък е дялът на населението над трудоспособна възраст в област Благоевград и град София - по 20.4%, Бургас и Кърджали – 21.0%, Сливен – 21.8%.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 г.). Общо за страната това отношение е 70. За сравнение през 2001 г. всеки 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Най-благоприятно е това съотношение в областите Кърджали (97), Благоевград (94) и Сливен (84). Най-нисък е този показател в областите Габрово – 48, Видин – 49, и Перник и Кюстендил, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 54 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Фиг. 11. Коефициент на демографско заместване по области

III.3. Гражданство

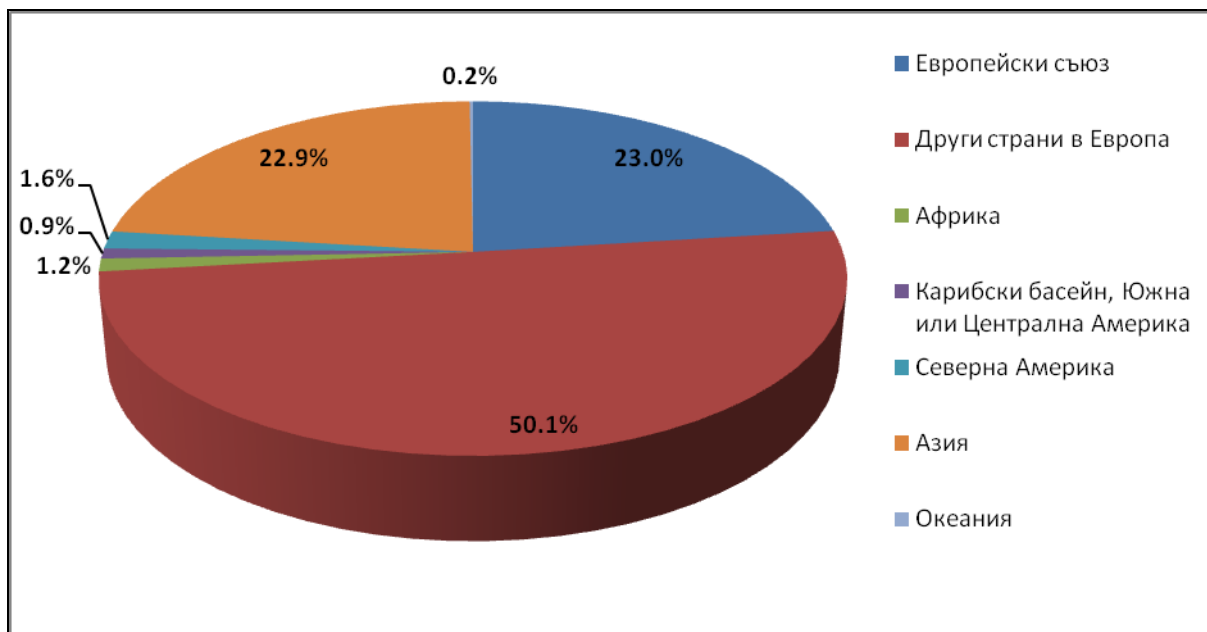
Към 1.02.2011 г. в България живеят постоянно 36 723 лица с чуждо гражданство и те представляват 0.5% от населението на страната. По-голямата част от тях (83%) живеят в градовете на страната, като 56% от всички чужди граждани са жени.

Всеко второ лице с чуждо гражданство, живеещо постоянно у нас, е от европейска държава извън Европейския съюз. Преобладават лицата с руско гражданство - 11 991 (65.1%),

следват гражданите на Украйна - 3 064 (16.6%), Република Македония - 1 091 (5.9%), Молдова - 893 (4,8%), и Сърбия 569 - (3.1%).

Фиг. 12. Структура на лицата с чуждо гражданство, пребиваващи на територията на страната, по континенти към 1.02.2011 година

Към момента на преброяването в България постоянно живеят 8 444 граждани на Европейския съюз, или 23% от всички чужди граждани. Сред тях преобладаваща част са гражданите на Обединеното кралство 2 605 (30.9%), следват гражданите на Гърция - 1 253 (14.8%), Германия - 848 (10%), Полша - 819 (9.7%), и Италия - 456 (5.4%).

22.9% от чужденците са граждани на държави от континента Азия. С най-голям относителен дял сред тях са турските граждани – 32.6%, следват гражданите на Армения - 13.9%, и Китай - 8.9%.

Лицата, декларирали, че притежават двойно гражданство - българско и друго към момента на преброяването, са 22 152 души, или 0.3% от населението на страната. С най-голям относителен дял сред тях са лицата с българско и руско гражданство - 5 257 (23.7%), следват лицата с българско и турско гражданство - 4 282 (19.3%), българско и гражданство на САЩ - 1 725 (7.8%).

III.4. Етно-демографски характеристики на населението

Приложени са принципите и препоръките на ООН, свързани с изучаването на населението по етнически и религиозни признаци:

- *Доброволност на отговорите.*
- *Самоопределение.*
- *Възможност за свободно записан отговор при самоопределение в групата други.*

За втори път при преброяванията у нас се прилага принципът на доброволен отговор.

В базата с първичните данни са запазени отговорите на лицата с друга етническа група, друг майчин език и друго вероизповедание, точно така както са изписани от лицата.

За първи път е дадена възможност за отговор „нямam вероизповедание“.

Лицата, които са се възползвали от правото на доброволен отговор на въпроса за етническо самоопределение, са 91% от населението. Сред неотговорилите на въпроса за самоопределение по етническа група най-голям е относителният дял на тези в младите възрастови групи до 39 години и за децата от 0 до 9 години. Една трета от неотговорилите са в областите София, Пловдив и Варна, съответно - 113 260 души, 62 654 души и 50 181 души.

Установилите се демографски тенденции и засилената емиграция през последните 20 години се отразяват върху броя на всички етнически групи в страната, в резултат на което не настъпват съществени изменения в етническата структура на населението в годините между последните две преброявания.

Българската етническа група обхваща 5 664 624, или 84.8% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение. Делът на българската етническа група в сравнение с преброяването през 2001 г. се увеличава с 0.9 пункта. В началото на 20 век българският етнос е 77.1% от населението и от 1910 година до сега относителният му дял е над 80%, като през 1910 година е 81.1% и с най-висока стойност през 1975 година - 90.9%.

Турската етническа група е втората по численост, като към 1.02.2011 г. 588 318 лица са се самоопределили като етнически турци. Те представляват 8.8% от всички лица. Относителният им дял намалява с 0.6 процентни пункта в сравнение с 2001 година. При преброяванията от 1900 до 1926 г. делът на турската етническа група е над 10% и от 1934 г. този дял е в границите от 9.7% през 1934 г. до 8.4% през 1975 година.

Ромският етнос традиционно е третият по численост. Към 01.02.2011 г. наброява 325 343 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 4.9% или с 0.2 процентни пункта повече от 2001 година.

Към други етнически групи са се самоопределили 49 304 души, или 0.7%. Тук се включват лицата от други етнически групи: руска - 9 978, арменска - 6 552 души, влашка - 3 684 души, гръцка - 1 379, еврейска - 1 162 души, каракачанска - 2 556 души, македонска - 1 654 души, румънска - 891 души, украинска - 1 789 души, и други - 19 659 души.

Лицата, които не се самоопределят, са 53 391 - 0.8%. Сред лицата, посочили отговор „не се самоопределям“ най-голям е делът на най-младите до 19 години - 51.7% от всички, които не се самоопределят.

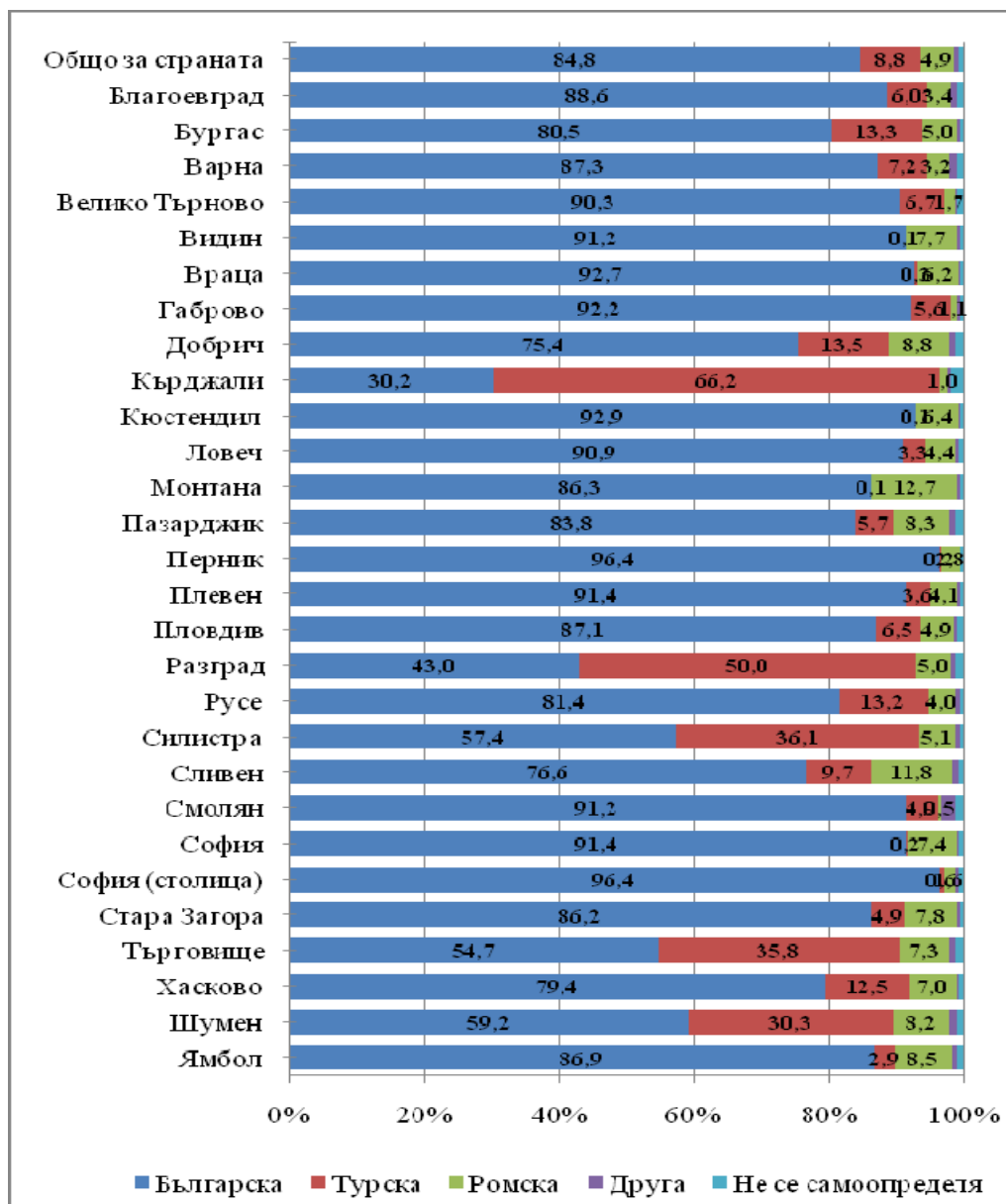

Сред лицата с друга етническа група 235 души са записали две етнически групи, което е явление, свързано с наличието на смесени бракове или партньорства.

Населението с българско етническо самоопределение е значително по-урбанизирано в сравнение с другите две основни етнически групи. 77.5% от българския етнос живее в градовете, 37.7% от турския етнос, както и 55.4% от ромския етнос.

Българската етническа общност преобладава във всички области с изключение на областите Кърджали и Разград, където тя формира съответно 30.22 и 43.0%. Лицата, самоопределили се към турската етническа общност, са концентрирани териториално в няколко области - Кърджали, Разград, Търговище, Шумен, Силистра, Добрич, Русе, Бургас, в които живее 63.7% от населението от тази етническа група.

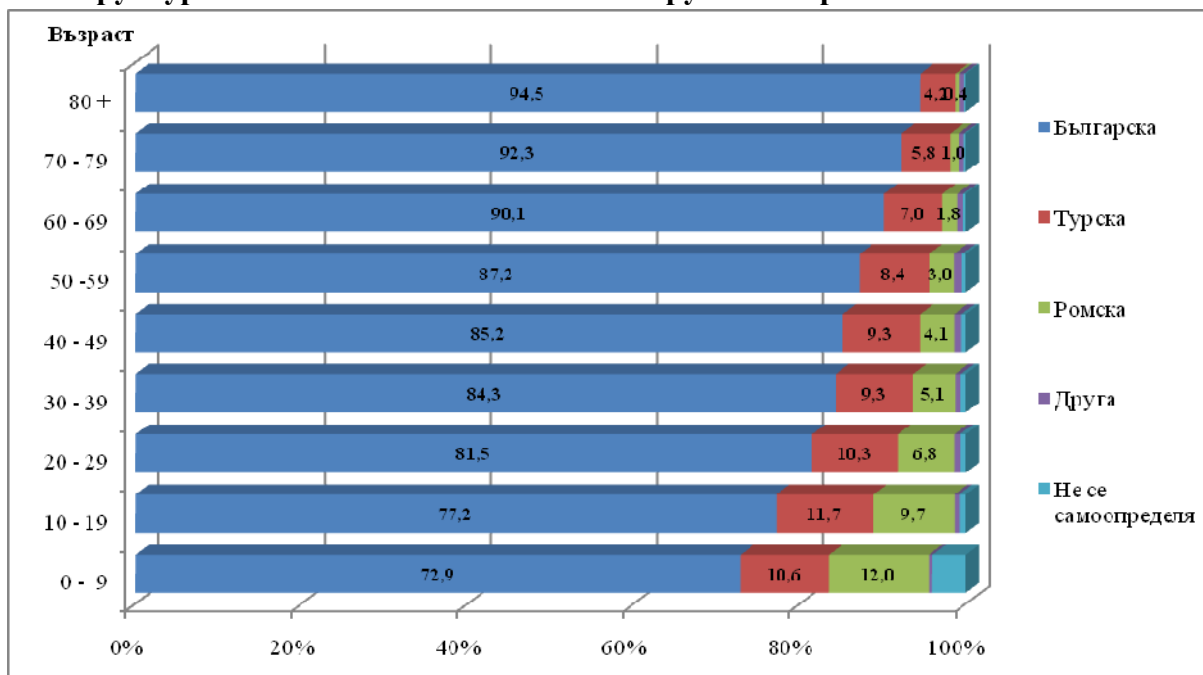
Фиг. 13. Структура на населението области и етнически групи към 1.02.2011 година - %

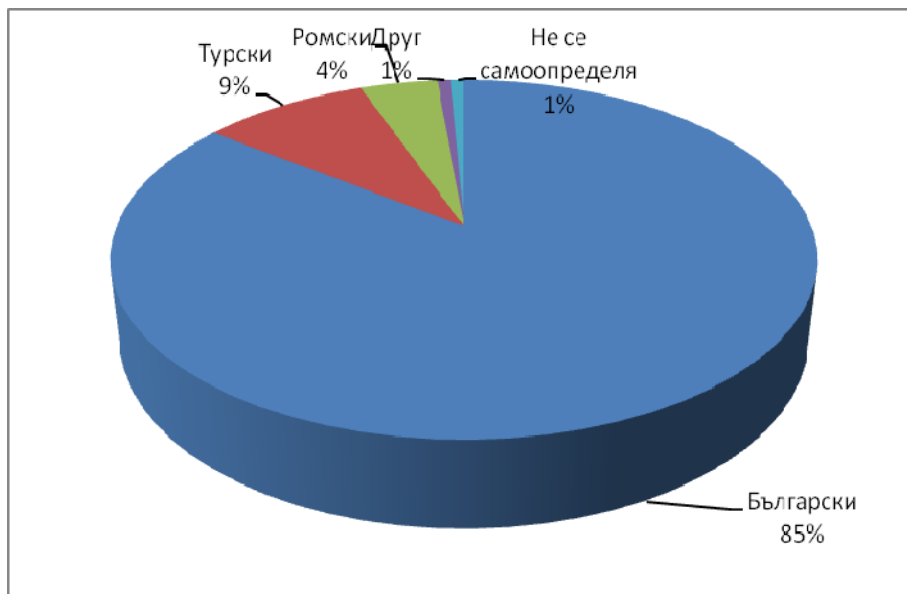
Лицата от ромската етническа група са разпределени териториално във всички области. Най-голям е дялът на ромския етнос в област Монтана - 12.7%, и Сливен - 11.8%, следвани от Добрич – 8.8%, Ямбол – 8.5%, при общо за страната 4.9%.

Фиг. 14. Структура на населението по етнически групи и възраст към 1.02.2011 г.

Майчиният език е вторият традиционно изучаван при преброяванията етно-демографски признак.

Фиг. 15. Структура на населението по майчин език към 1.02.2011 година

На доброволния въпрос за майчин език, не са отговорили 9.8% от преброеното население. Както и при етноса, и тук най-голям е относителният дял на неотговорилите от младите възрастови групи и на децата от 0 до 9 годишна възраст.

Българският е майчин език за 5 659 024 души, или 85.2% от населението, турският - за 605 802 души, или 9.1%, и ромският - за 281 217 души, или 4.2%.

Връзката между етническото самоопределение и самоопределянето по майчин език е силно изразена.

Най-еднородна по майчин език е българската етническа група - сред лицата, отговорили и на двата въпроса за етнос и майчин език, сред българите 99.4% посочват българския за майчин език, 15 959 лица (0.3%) – турски, 7 528 лица (0.1%) - ромски и 7 511 (0.1%) лица – друг.

Сред самоопределилите се към турската етническа група за 96.6%, или 564 858 души, майчин език е турският, а за 18 975 души от тях, или 3.2%, майчин е българският език.

Ромската етническа група по майчин език се разпределя по следната структура:

- 272 710 души, или 85% са посочили ромски майчин език;
- 24 033 или 7.5% - български;
- 21 440, 6.7% - турски;
- 1 837 души, или 0.6% от ромския етнос са посочили румънски като майчин език.

Таблица 4. Разпределение на населението по етническа група и майчин език към 1.02.2011 година¹

Етническа група	Майчин език					Не се самоопределя
	Общо	Български	Турски	Ромски	Друг	
Общо	6611513	5631759	604246	280379	47071	47458
Българска	5604300	5571049	15959	7528	7511	2253
Турска	605802	18975	564858	549	87	555
Ромска	320761	24033	21440	272710	1905	673
Друга	48321	10726	397	26	36196	976
Не се самоопределя	53107	6976	1592	166	1372	43001

¹ Разпределени са лицата, които са отговорили на двата въпроса.

Вероизповеданието е въпросът, на който делът на неотговорилите лица е най-висок - 21.8%, като отново най-висок е делът на децата и младите възрастови групи и на неотговорили в областите София-столица, Пловдив и Варна.

Лицата, самоопределили се към източноправославното християнско вероизповедание, са най-голямата група - 4 374 135 души, или 76% от лицата, отговорили на въпроса. Католическо вероизповедание са посочили 48 945 души, протестантско – 64 476 души, съответно 0.8 и 1.1% от отговорилите. Мюсюлманско вероизповедание имат 577 139 души, или 10%. От тях мюсюлманско сунитско е вероизповеданието на 546 004 души, мюсюлманско шиитско - 27 407 души и 3 727 души са записали само мюсюлманско вероизповедание. Други вероизповедания изповядват 11 444 души, или 0.2% от отговорилите.

Нямат вероизповедание 272 264 лица (4.7%) и 409 898 (7.1%) не се самоопределят.

Нямат вероизповедание 272 264 лица (4.7%) и 409 898 (7.1%) не се самоопределят.

При лицата, самоопределили се към българската етническа група 86.7% или 4 240 422 души са с източноправославно християнско вероизповедание, 43 985 - с католическо, 36 613 - с протестантско и 67350 - с мюсюлманско вероизповедание. 222 387 от лицата, от самоопределилите се като българи са посочили, че нямат вероизповедание. и 6% не се самоопределят. Отговорилите, че нямат вероизповедание от българската етническа група, представляват 82% от общия брой на лицата без вероизповедание за страната.

От лицата, самоопределили се към турската етническа група, за 444 434, или 88% вероизповеданието е мюсюлманско, като 420 816 са с мюсюлманско сунитско, 21 610 - с мюсюлманско шиитско, и 2 008 са записали само мюсюлманско вероизповедание. 14 698 лица от тази етническа група са посочили, че нямат вероизповедание, 39 529 - не се самоопределят, 5 279 са с източноправославно вероизповедание, 1 182 – католическо, и 2 400 - с протестантско вероизповедание.

Сред самоопределилите се към ромския етнос преобладават тези с източноправославно вероизповедание - 84 867, или 37%. Протестантското вероизповедание е посочено от 23 289 (10%) от ромската група, 42 201 (18%) са тези с мюсюлманско вероизповедание, 30 491 - нямат вероизповедание, и 49 491 - не се самоопределят.

При преброяването през 2011 г. се проявява свободно реализиране на правото на самоопределяне и на доброволен отговор, изразено най-ясно по отношение на децата и младите възрастови групи в големите области, където и обхватът на електронното преброяване беше най-голям.

III.5. Юридическо и фактическо семейно положение

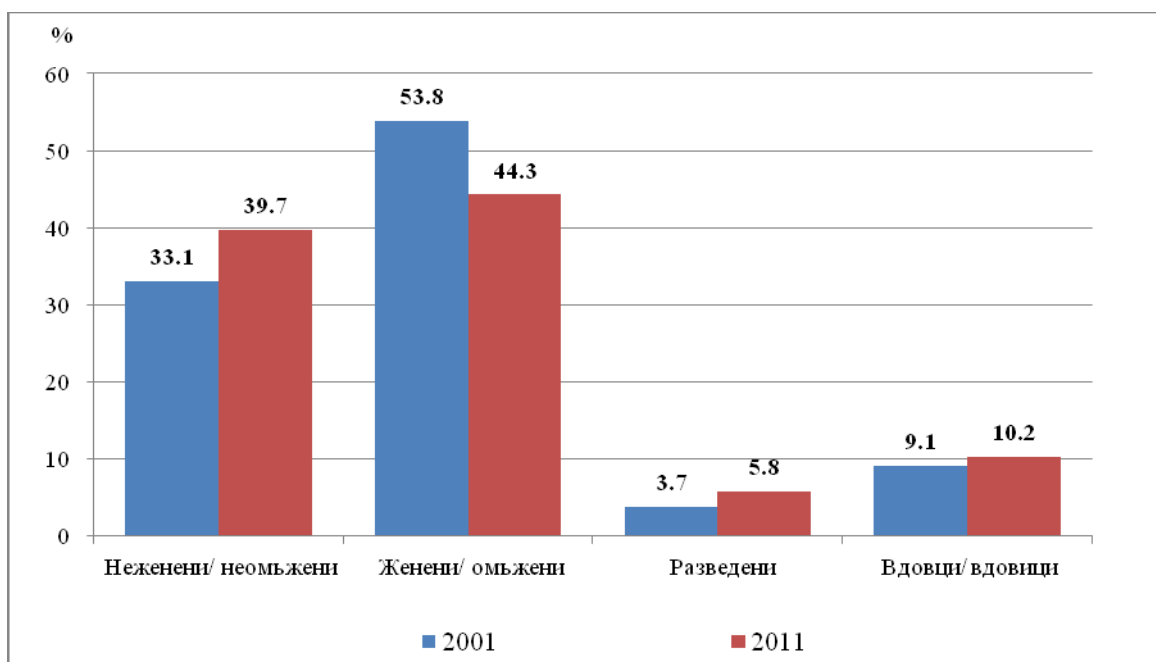
Към 1.02.2011 г. в страната са преброени 2 921 955 (39.7%) неженени/неомъжени, 3 259 948 (44.3%) женени/омъжени, 754 526 (10.2%) овдовели и 428 141 (5.8%) разведени лица.

Най-общата тенденция в структурата на населението по семейно положение за изминалите 10 години се изразява в намаляване на дела на женените/омъжените лица за сметка на неженените/неомъжените лица и на лицата в съжителство без брак. Делът на лицата със сключен юридически брак през 2011 г. в сравнение с преброяването през 2001 г. намалява с близо 10 процентни пункта, а този на неженените/неомъжените лица се увеличава с близо 7 пункта.

Два пъти се увеличава дялът на лицата, които живеят в семейно съжителство, без сключен юридически брак - от 4% през 2001 г. той достига близо 8% през 2011 година.

Фиг. 16. Структура на населението по юридическо семейно положение при преброяванията през 2001 и 2011 година

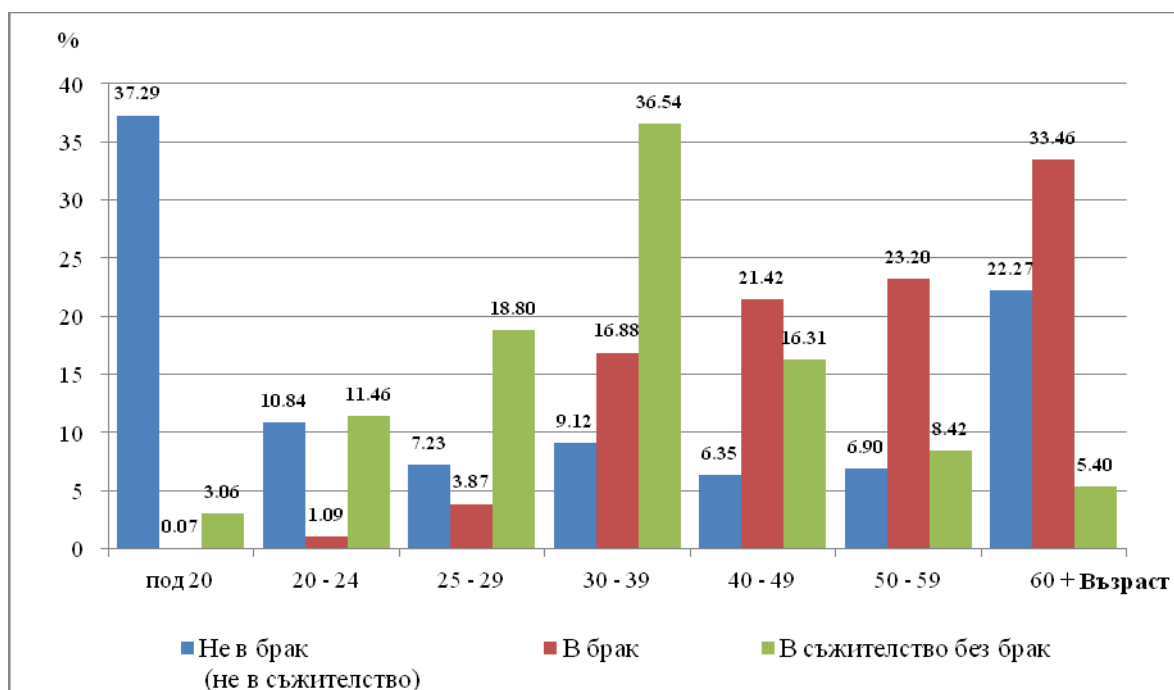

Сред младите възрастови групи преобладават неомъжените/неженените лица. Техният относителен дял във възрастовата група 16 - 34 г. е близо половината от всички неомъжени/неженени лица. След тази възраст дялът на неключилите брак лица намалява и съставлява около 16% от всички неомъжени/неженени лица. Обратно, с увеличаване на възрастта дялът на женените/омъжените лица нараства и над 35-годишна възраст той съставлява 87% от всички лица в брак. Дялът на овдовелите в ниските и средните възрастови групи е минимален, а е най-висок в високите възрастови групи (над 60 години) - 85%. Относителните дялове на разведените са най-високи в средните възрастови интервали (40 - 59 г.) и съставляват повече от половината от населението с разтрогнати бракове.

Младите хора все повече предпочитат съвместното съжителство, без да сключват граждански брак. **От всички съжителства без брак 70% са сред младите възрастови групи от 16 до 39 години.** С увеличаване на възрастта този дял намалява и сред населението на 40 - 49-годишна възраст той е 16%, а сред лицата над 50 годишна възраст - 14%.

Фиг. 17. Структура на населението по фактическо семейно положение и възраст към 1.02.2011 година

III.6. Образователна структура на населението

Наблюдението на образователния статус на населението започва от преброяването, проведено през 1934 г., като за периода до 2011 г. образователната структура на населението на 7 и повече навършени години значително се подобрява, следвайки ясно изразената тенденция на увеличение на броя и дела на населението с висше и средно образование, при същевременно намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование.

Към 1.02.2011 година броят на лицата с висше образование е 1 348.7 хил., или всеки пети (19.6%) е висшист. В сравнение с предходното преброяване относителният дял на висшистите се увеличава с 5.5 процентни пункта. Лицата, завършили средно образование, към момента на преброяването са 2 990.4 хил. (43.4%), като за последните десет години увеличението също е 5.5 процентни пункта.

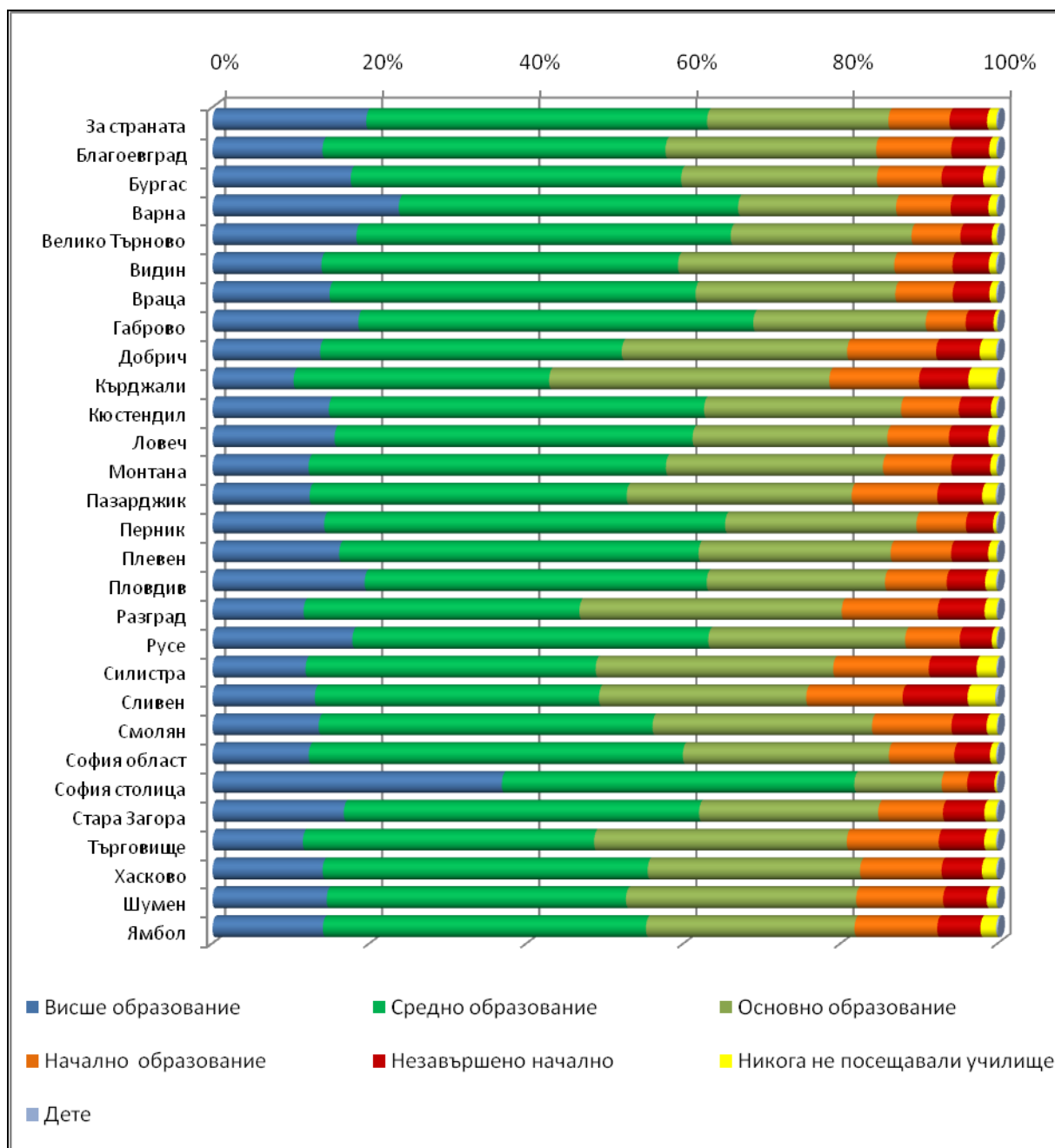
За първи път при настоящото преброяване е включена категорията „никога непосещавали училище“. Броят на тези лица е 81.0 хил., или 1.2% от населението на 7 и повече навършени години. Тревожен е фактът, че те никога не са се включвали в образователната система.

Образованието на мъжете като цяло е малко по-високо от това на жените -относителния дял на мъжете със средно и по-високо образование е 63.6 срещу 62.4% при жените. За сметка на това обаче жените завършват значително по-често висше образование от мъжете, като към момента на преброяването с висше образование са 791.8 хил. жени (22.3%), а мъжете висшисти са 556.9 хиляди (16.7%).

Значителни са различията в образователната структура по местоживеене - почти 3/4 от жителите на градовете (71.6%) са със завършено най-малко средно образование, докато за жителите на селата този относителен дял е едва 40.3%.

Фиг. 18. Образователна структура на населението по области към 1.02.2011 година - %

В регионален аспект най-образовани са жителите на област София-столица, където всеки трети (36.8%) е с висше образование, което е и почти два пъти по-високо от средния дял

за страната. Следват областите Варна и Пловдив, където относителният дял на висшистите е съответно 23.7 и 19.4% . С най-негативна образователна структура по отношение на дела на лицата с висше образование са областите Кърджали (10.3%), Търговище (11.5%) и Разград (11.6%).

Неграмотните лица са 112 778, а относителният им дял от населението на възраст 9 и повече навършени години е 1.7%. Най-висок е делът на неграмотните лица сред населението на област Сливен (5.7%), Кърджали (5.2%), Силистра (3.8%) и Ямбол (3.0%). Най-нисък е делът на неграмотните в София (столица) (0.4%), Перник (0.5%), Габрово (0.6%), Русе и Велико Търново съответно по 0.8% и 0.9%.

Налице са значителни разлики в относителния дял на неграмотните лица при трите основни етнически групи. При самоопределилите се като българи 0.5% са неграмотни, при турската етническа група – 4.7%, и при ромската - 11.8%.

В съвкупността на децата от 7 до 15 години включително, които трябва да бъдат в образователната система, но не учат към 1.02.2011 г., също се наблюдават значителни различия според самоопределиеното към трите основни етнически групи. При ромския етнос 23.2% от тази възрастова група не учат, при турската етническа група този дял е 11.9% и при българската - 5.6%. Причините, поради които децата не посещават училище, не са изследвани по време на преброяването, тъй като не са негов обект. Причините могат да бъдат от здравословен или друг личен характер.

III.7. Икономическа активност

Икономически активното население обхваща всички лица, които са заети или безработни. Съгласно методологическите изисквания на Регламент (ЕО) № 763/2008 въпросите за икономическата активност, за заетостта/безработицата на лицата трябва да се отнасят до положението им през седмицата, предхождаща датата на преброяването. Всички данни от Преброяване 2011 за пазара на труда се отнасят за икономическата активност през последната седмица на януари 2011 година.

По отношение на категориите икономически активни и икономически неактивни лица се прилагат същите дефиниции като при изследването на работната сила, осъществявано от НСИ.

- **Заети** са лицата на възраст 15 и повече години, които към момента на преброяването извършват работа срещу заплащане или друг доход, в пари или в натура, или са имали работа, от която временно отсъстват по различни причини (годишен или друг вид отпуск, болест, временни технически или икономически проблеми на работното място и др.)
- **Безработни** са всички лица на възраст 15 и повече години, които към критичния момент на преброяването нямат, но търсят активно работа през последните четири седмици (желаят да работят и са в състояние да започнат веднага работа).
- **Икономически неактивни** са лицата под 15-годишна възраст, както и лицата на 15 и повече навършени години, които не са нито заети, нито безработни (през

наблюдавания период), например учащи, пенсионери, лица, ангажирани с домашни или семейни задължения.

Въпреки че в определенията се разглежда съвкупността на лицата на 15 и повече години, за целите на сравнения и анализ на пазара на труда най-често се изчисляват показатели за възрастовата група 15 - 64 години.

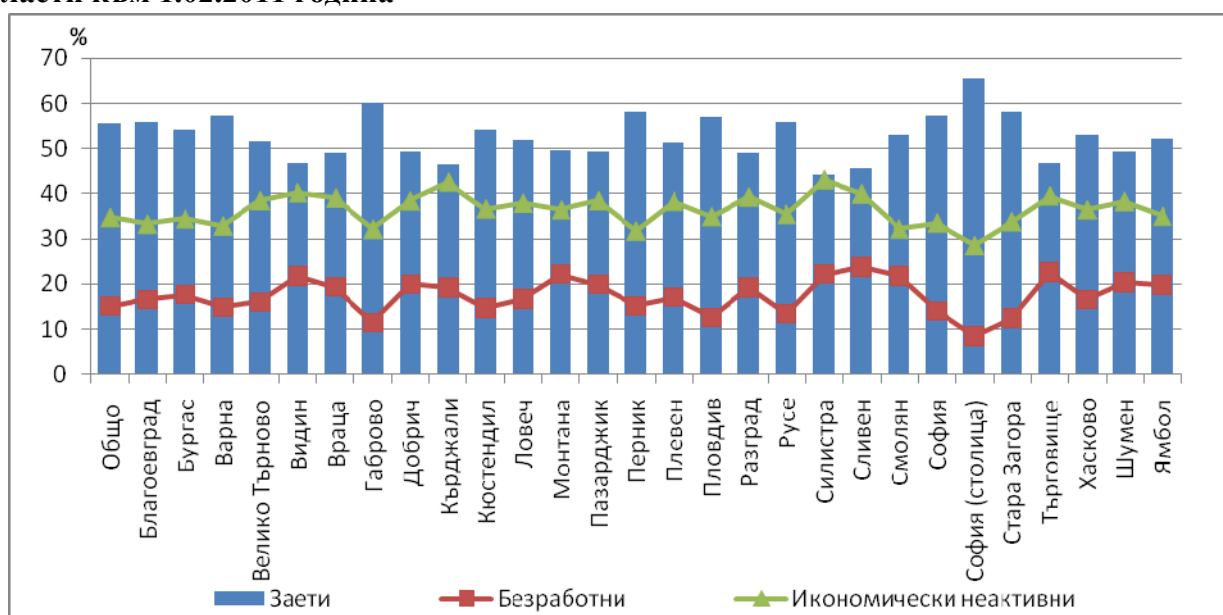
Към 1.02.2011 г. в страната има 3 282 740 икономически активни лица на възраст между 15 и 64 години. Относителна мярка за степента на участие на населението в пазара на труда е коефициентът за икономическа активност, изчислен като отношение на броя на икономически активните лица към населението във възрастовата група 15 - 64 навършени години. Общо за страната коефициентът на икономическа активност възлиза на 65.3% (68.1% за мъжете и 62.5% за жените).

От общия брой икономически активни лица към 1.02.2011 г. на възраст 15 - 64 години 2 789 661 са заети, а 493 079 са безработни. От всички заети лица 1 470 063 са мъже (51.9%), а 1 364 772 са жени (48.1%). А от всички безработни лица в края на януари 2011 г. мъжете са 57.2%, а жените - 42.8%.

Към 1 февруари 2011 г. коефициентът на заетост, изчислен като отношение на броя на заетите лица към населението във възрастовата група 15 – 64 навършени години, е 55.5%. Коефициентът на заетост при мъжете е по-висок от този при жените, съответно 56.9 и 54.0%.

Коефициентът на безработица, изчислен като отношение на броя на безработните лица към населението във възрастовата група 15 - 64 навършени години, е 15.0% общо за страната, съответно 16.4% за мъжете и 13.5% за жените.

Фиг. 19. Коефициенти на заетост, безработица и икономически неактивни лица по области към 1.02.2011 година

С най-висок коефициент на икономическа активност е област София-столица – 71.5%, следвана от Перник – 68.3%, Габрово – 67.9%, Смолян – 67.8%, Варна – 67.1%.

Най-нисък е коефициентът на икономическа активност в област Силистра – 56.9%, Кърджали – 57.4%, Видин – 59.8%, Сливен – 60.0%, Търговище – 60.5%.

Най-висок е коефициентът на заетост в София-столица – 65.5%, с 10 процентни пункта по-висок от този за страната, Габрово – 60.2%, Стара Загора и Перник – 58.0%, Софийска област – 57.2%. Общо 9 области имат коефициент на заетост по-висок от средната стойност за страната.

20 области имат коефициент на безработица по-висок от този за страната. Най-висока е безработицата към 1.02. 2011 г. в областите Сливен – 23.8%, Търговище – 22.6%, Силистра и Монтана – 22.1%, Смолян и Видин – 21.8%, и други.

Най-ниска е безработица сред лицата от 15 до 64 години в област София-столица – 8.3%, Габрово – 11.4%, Стара Загора – 12.4%, Пловдив – 12.5%, и други.

Икономически неактивното население на възраст 15 - 64 години е 1 745 161 души. От тях 439 393 са учащи, 595 916 - пенсионери, 397 934 - заети само с домашни и семейни задължения, и 311 895 - други.

Във възрастовата група 15 - 64 навършени години Силистра е областта с най-висок относителен дял на икономически неактивното население – 43.1%, следват Видин – 40.2%, Сливен – 40.0%.

Най-нисък е дялът на икономически неактивното население в София-столица – 28.5%.

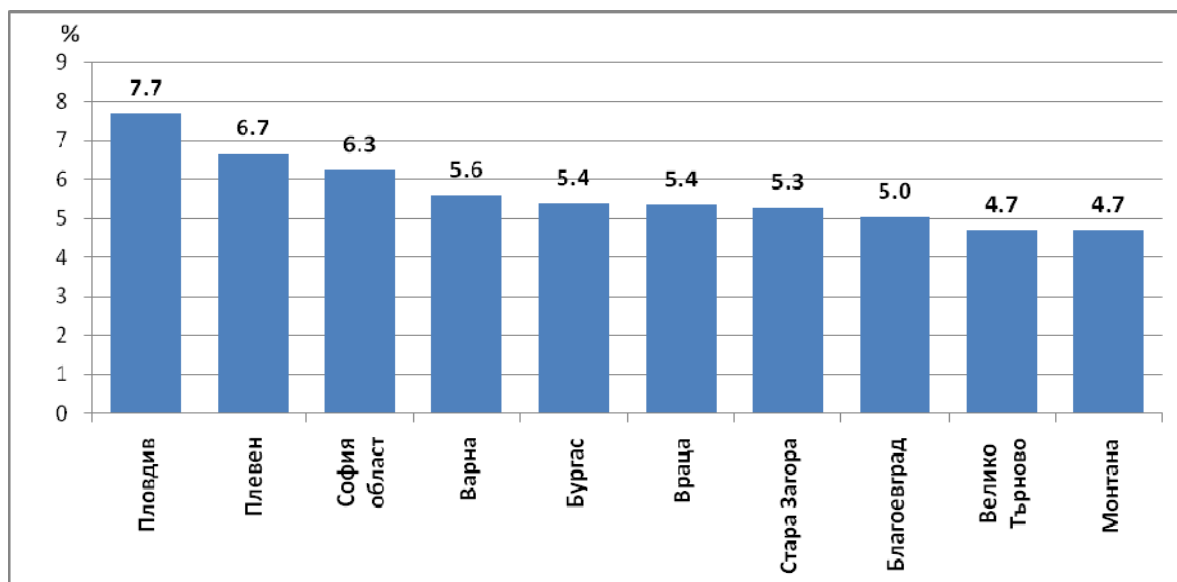
III. 8. Миграция

Вътрешна миграция

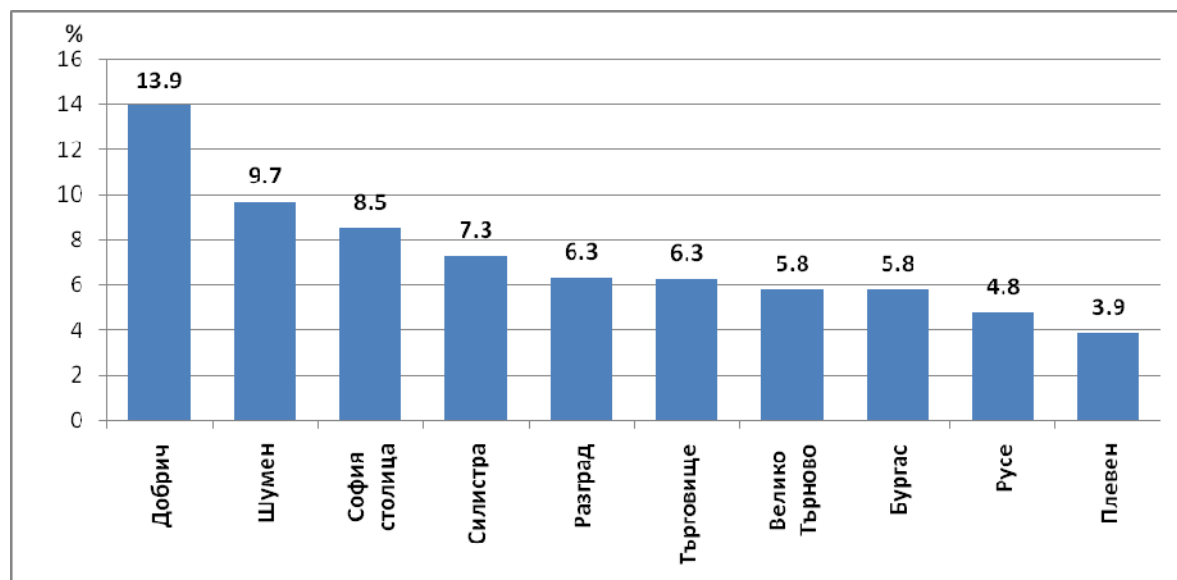
В периода 2001 – 2011 г. 379 181 лица са променили своето местоживееие в страната от едно населено място в друго. От всички лица, променили местоживееенето си за десетте години между двете преброявания, 35.5% са се изселили в населени места на същата област. Останалите 64.5% мигрират извън рамките на областта, в която са живееели преди мигрирането. С най-голям относителен дял от тези променили местоживееенето си са лицата, заселили се в областите София (столица) - 32.1%, Варна - 10.8%, Пловдив - 7.7%, и Бургас - 5.5%.

Фиг. 20. Десетте области с най-голям относителен дял в миграционния поток към област София (столица) през периода 2001 – 2011 година

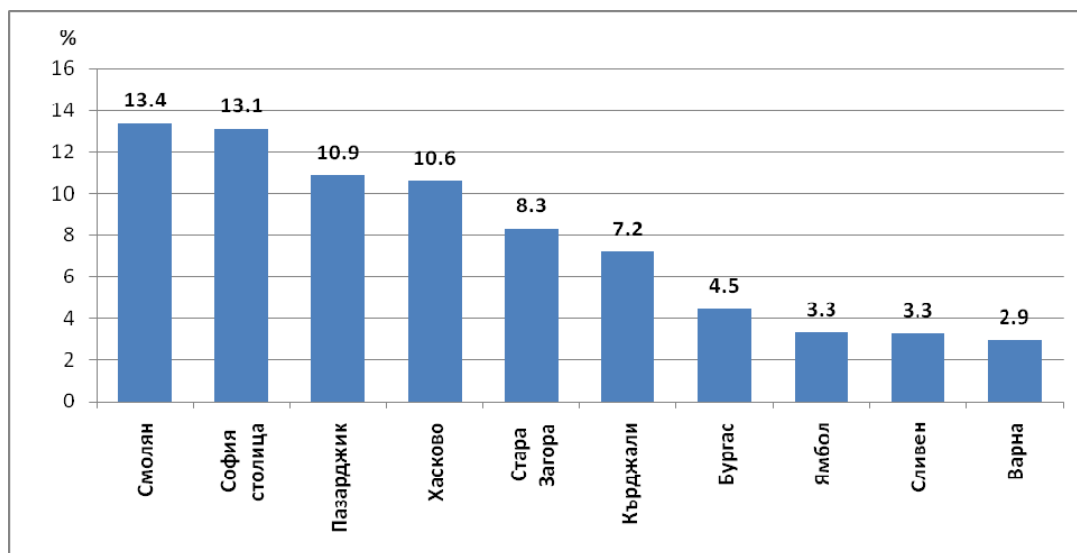

Фиг. 21. Десетте области с най-голям относителен дял в миграционния поток към област Варна през периода 2001 – 2011 година

Фиг. 22. Десетте области с най-голям относителен дял в миграционния поток към област Пловдив през периода 2001 – 2011 година

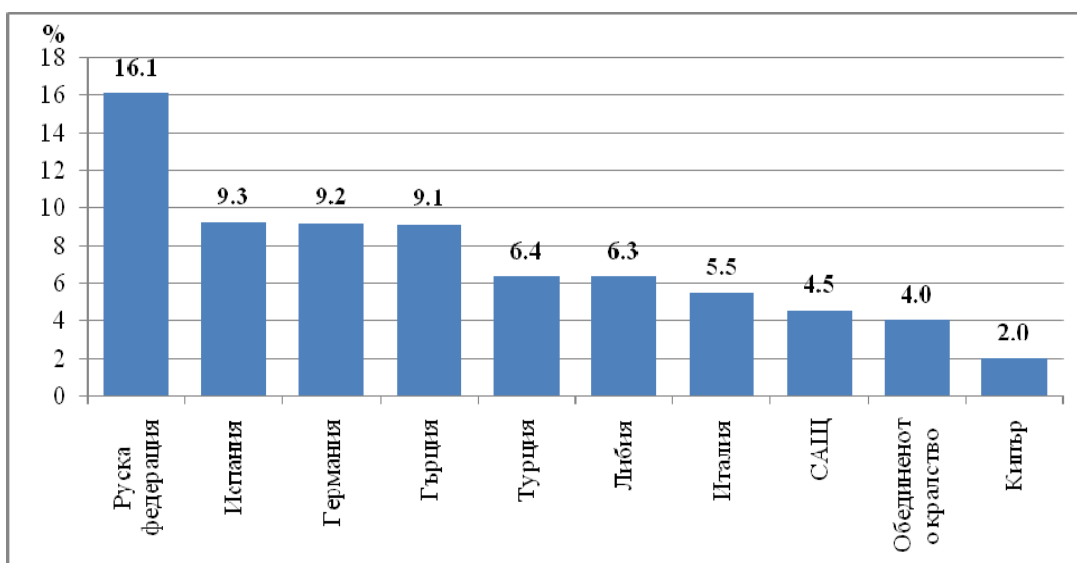

Външна миграция

През периода 1980 - 2011 г. 233 463 лица са променили своя настоящ адрес от чужбина в България. От тях 91.9% са български граждани, завърнали се в страната след престой в чужбина. Близко 73% от тях са пребивавали от една до пет години в чужбина, 17.1% - от шест до десет години, и 7.2% - повече от 11 години. От пребивавалите в чужбина 57.5% са мъже.

Най-голям е относителният дял на българските граждани, пребивавали в Руската федерация - 16.1%, следват лицата, завърнали се от Испания - 9.3%, Германия - 9.2%, Гърция - 9.1%, и т.н.

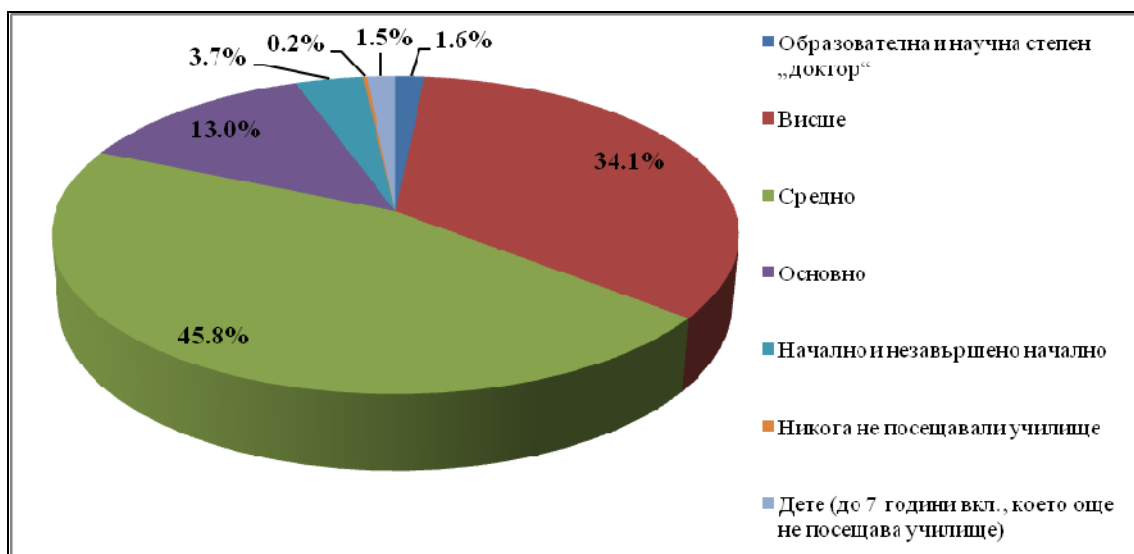
Фиг. 23 Български граждани пребивавали в чужбина по страни на пребиваване - %

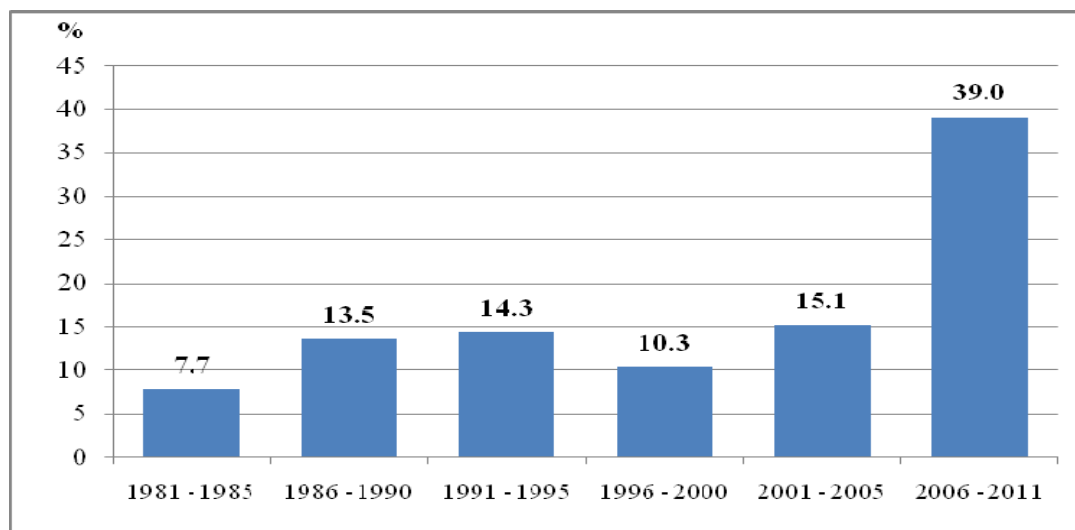
Сред живелите в чужбина български граждани преобладават лицата със средно образование - 45.8%, с висше образование са 34.1%, с основно - 13%.

Фиг. 24. Структура на българските граждани, пребивавали в чужбина, по образование

Броят на завърналите се в страната български граждани се увеличава след 2006 година. През 2006 г. в страната са се завърнали 9 467 (4.4%) български граждани, през 2008 г. - 15 288 (7.1%), а през 2010 г. техният брой достига 23 811 или 11.1% от всички завърнали се в страната.

Фиг. 25: Български граждани, пребивавали в чужбина по година на завръщане в България - %

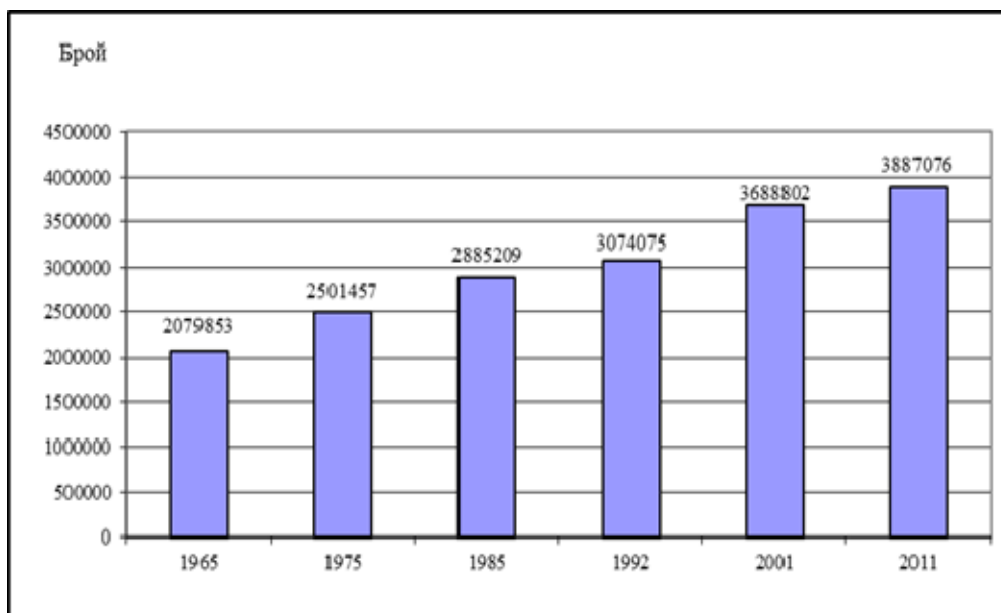

III. 9. Жилищни условия – вид на жилищата, среден брой обитатели, средна площ

По данни от преброяването към 1.02.2011 г. жилищата² в страната са 3 887 076. От тях 3 859 460 се намират в жилищни сгради, 23 232 - в нежилищни сгради, 828 са колективни и 3 556 - примитивни и подвижни жилища. Броят на жилищата е нараснал с 198 274 в сравнение с предишното преброяване през 2001 година. В градовете се намират 2 566 544 жилища или 66% от жилищния фонд, а в селата техният брой е 1 320 532. Най-голям брой жилища са преброени в област София (столица) - 607 406, или 15.5% от жилищния фонд, следва област Пловдив - 318 566, и областите Бургас и Варна - съответно с 269 354 и 243 424 броя жилища. Най-малко жилища са преброени в областите Силистра и Разград - 57 296 и 59 576.

Фиг. 26. Жилищен фонд по години на преброяванията

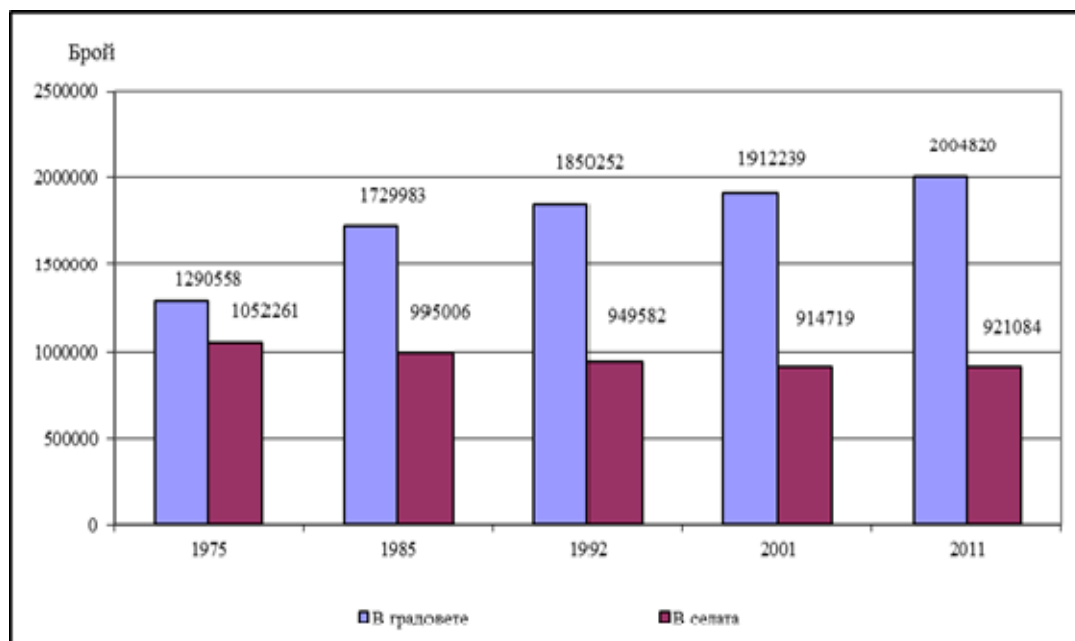

Обитавани са 78.1% от жилищата в градовете и 69.8% от жилищата в селата. За сравнение през 2001 г. обитаваните жилища в градовете са били 83.2%, а в селата - 65.8%. Отчетено е намаление на обитаваните жилища в градовете с 4.1 процентни пункта и увеличение в селата - с 4.0 процентни пункта. Делът на обитаваните жилища е най-висок в областите Пазарджик - 80.0%, Пловдив - 79.8%, Благоевград и Варна - съответно 79.5 и 79.2%, и София (столица) - 79.1% от всички жилища. Този дял е най-нисък за областите Бургас - 62.3%, и Видин - 65.8% от жилищния фонд.

² **Жилище** е обособено и самостоятелно от гледна точка на конструкцията място, което е пригодено за живеене, състои се от едно или няколко помещения и има един или повече самостоятелни изхода на общодостъпна част - стълбище, общ коридор, двор или направо на улицата.

Фиг. 27. Обитавани жилища по години на преброяванията

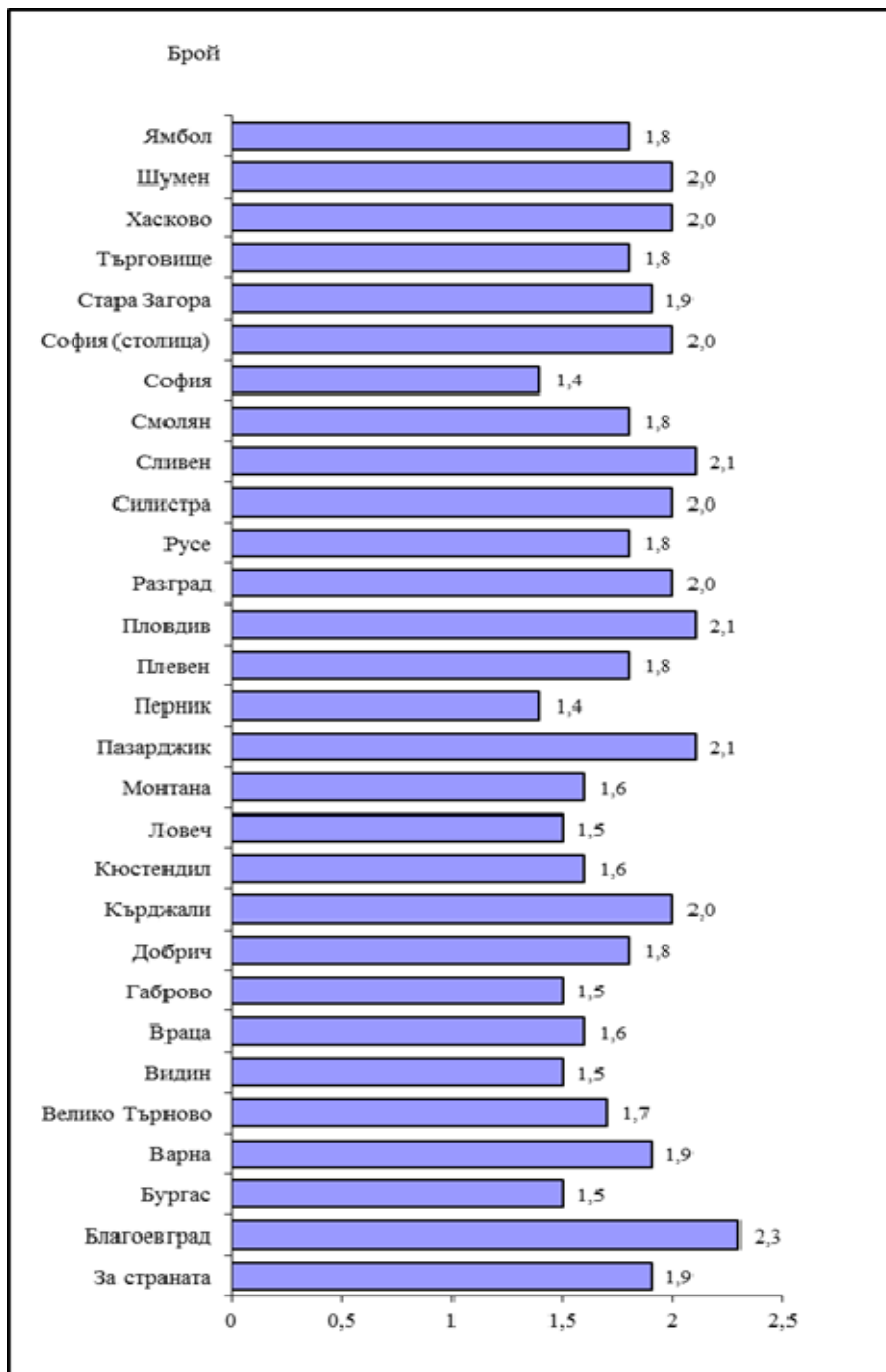

Населеността на жилищата, която се определя от средния брой лица, живеещи в едно жилище, намалява от 2.1 през 2001 г. на 1.9 през 2011 година. Населеността на жилищата намалява и в градовете, и в селата, но населеността на жилищата в градовете остава по-голяма отколкото в селата. В градовете в едно жилище живеят средно 2.1 лица, а в селата - 1.5.

Най-населени са жилищата в областите Благоевград - 2.3 лица средно на жилище, Пловдив, Пазарджик и Сливен - 2.1. В София (столица) живеят средно 2.0 лица в едно жилище. Най-слабо са населени жилищата на област Перник - 1.4 лица средно на едно жилище, и областите Бургас, Видин, Габрово и Монтана - 1.5 лица на едно жилище.

Фиг. 28. Среден брой лица на едно жилище към 1.02.2011 г. по области

III. 10. Битова осигуреност на домакинствата

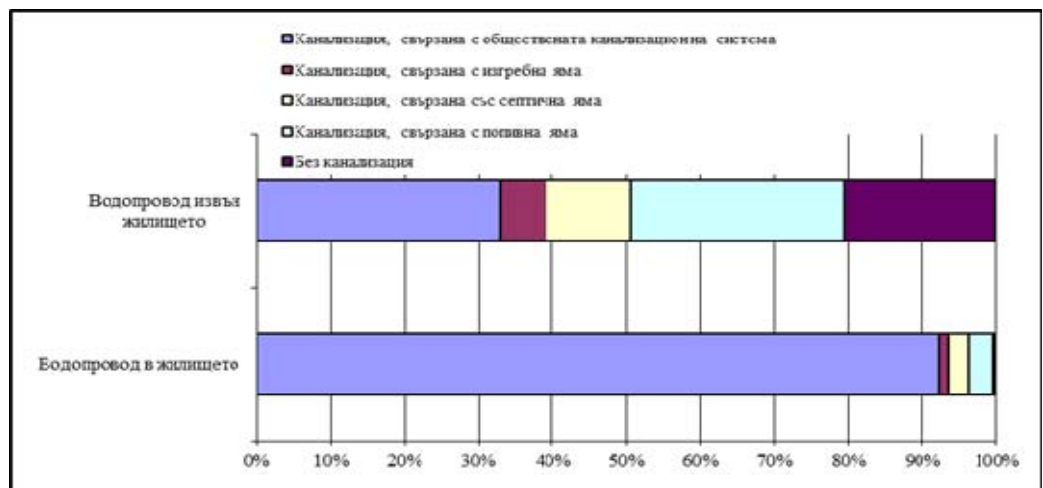
Основните признаци, характеризиращи благоустроеността на жилищата, са електрификация, водоснабденост, канализация, наличие на тоалетна и баня, както и вид на отоплението.

Електрифицирани са почти всички жилища в страната. Делът на неелектрифицираните е 0.02% от всички жилища. Това са примитивни жилища, които се намират в махали в труднодостъпни планински места.

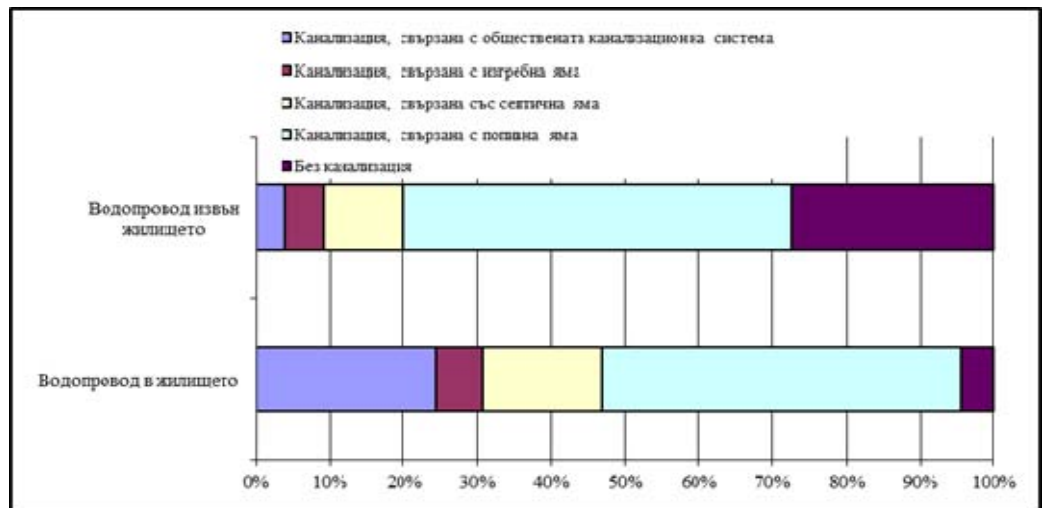
По отношение на водоснабдеността и канализацията на жилищата данните показват, че в градовете делът на жилищата с водопровод и централна канализация е 92.4%. Водопровод в жилището, но без канализация имат 0.3% от градските жилища. В селата най-голям е делът на канализацията, свързана с попивна яма - 48.9% от жилищата с водопровод вътре в жилището, и 52.5% от жилищата с водопровод извън жилището. Жилищата без водопровод и без канализация са 1.7% от всички жилища в градовете и 6.8% от жилищата в селата.

Фиг. 29. Структура на жилищата към 1.02.2011 г. по наличие на водопровод и канализация

В градовете

В селата

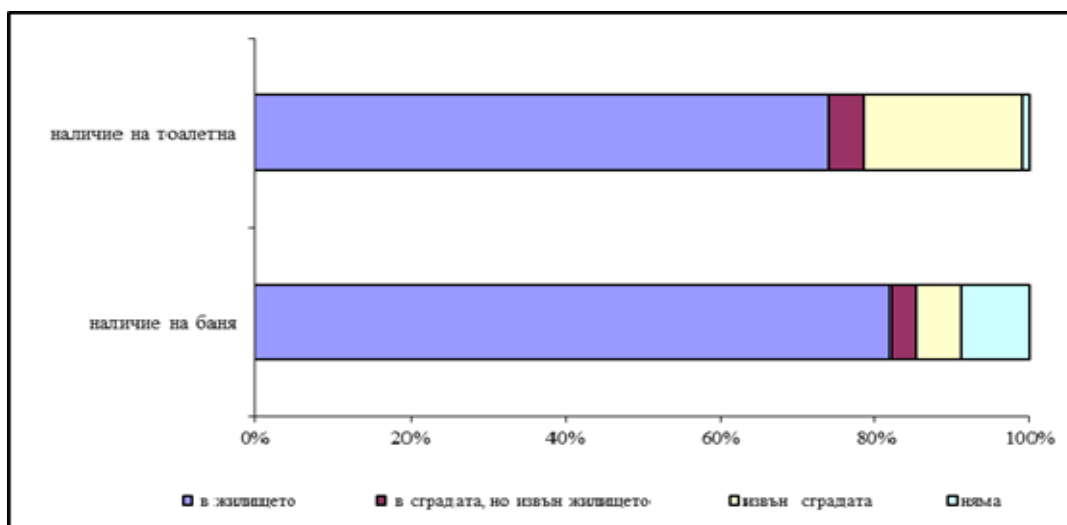

Тоалетна вътре в жилището имат 74.1% от обитаваните жилища, за 4.4% тоалетната е извън жилището, но в сградата, и за 20.5% е извън сградата. Без обособена тоалетна са 1.0% от обитаваните жилища. Делът на жилищата с тоалетна вътре в жилището е най-висок в област София (столица) - 96.3%, и в областите Габрово - 84.2%, Смолян - 81.6%, и Варна - 81.2%. Този дял е най-нисък в областите Разград - 48.7%, и Монтана - 52.3% от обитаваните жилища. Областите с най-голям дял на жилищата с тоалетна извън сградата са Монтана и Разград - съответно 41.8 и 39.6%. Тоалетна извън сградата се среща и в област София (столица) - в 2.3% от обитаваните жилища. Без обособена тоалетна са 1.9% от обитаваните жилища в област Разград и по 1.6% в областите Перник и Сливен. За останалите области тези дялове са незначителни.

Баня в жилището имат 82.1% от обитаваните жилища. За 5.9% банята е извън сградата, а за 3.2% банята е в сградата, но извън жилището. Останалите 8.8% от обитаваните жилища не разполагат с баня. Делът на обитаваните жилища без изградена баня е най-висок в областите Търговище - 19.9%, Пазарджик - 17.2%, Видин и Сливен - по 17.0%. Най-голям дял жилища с баня вътре в жилището се наблюдава в област София (столица) - 96.9%, и в областите Габрово, Русе и Смолян - около 90% от всички обитавани жилища. В област Търговище с баня в жилището разполагат 68.2% от обитаваните жилища.

Фиг. 30. Структура на обитаваните жилища към 1.02.2011 г. по наличие на тоалетна и баня

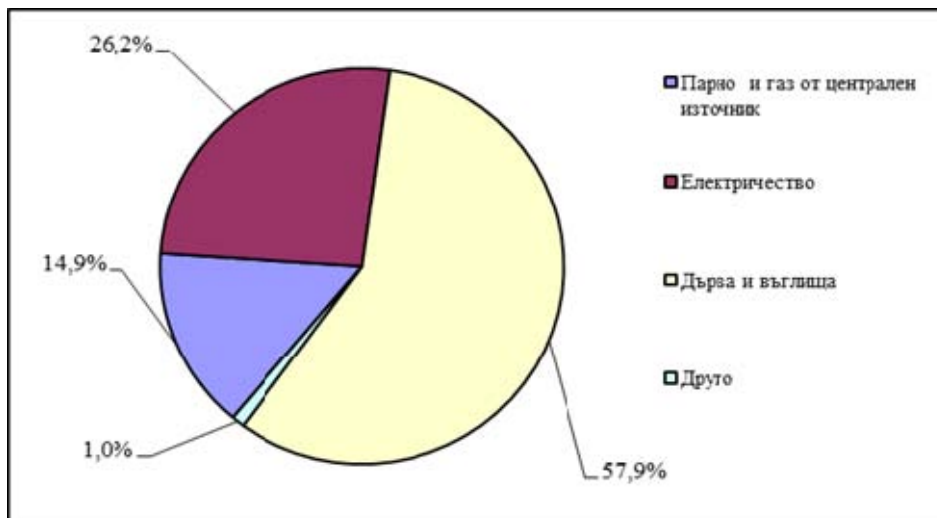

Отоплението на жилищата в страната се извършва основно с дърва и въглища - 57.9% от обитаваните жилища, с електричество се отопляват 26.2%, с парно от централен източник - 13.7%, и с газ от централен източник - 1.2%. Над 85% от обитаваните жилища в областите Смолян, София, Силистра, Ловеч и Монтана се отопляват с дърва и въглища. Електричество като основен източник на топлинна енергия са използвали домакинствата в областите Варна - 52.2%, и Стара Загора - 45.0% от обитаваните жилища. С парно отопление от централен източник се отопляват 59.9% от жилищата в София (столица), следват областите Перник - с 21.7%, Плевен и Русе - съответно със 17.0 и 15.0%, както и Пловдив - с 8.8%. В останалите области делът на тези жилища е много по-малък. Газ от централен източник е отбелязан като основен източник на отопление за обитаваните жилища в областите Габрово - 4.4%, Добрич -

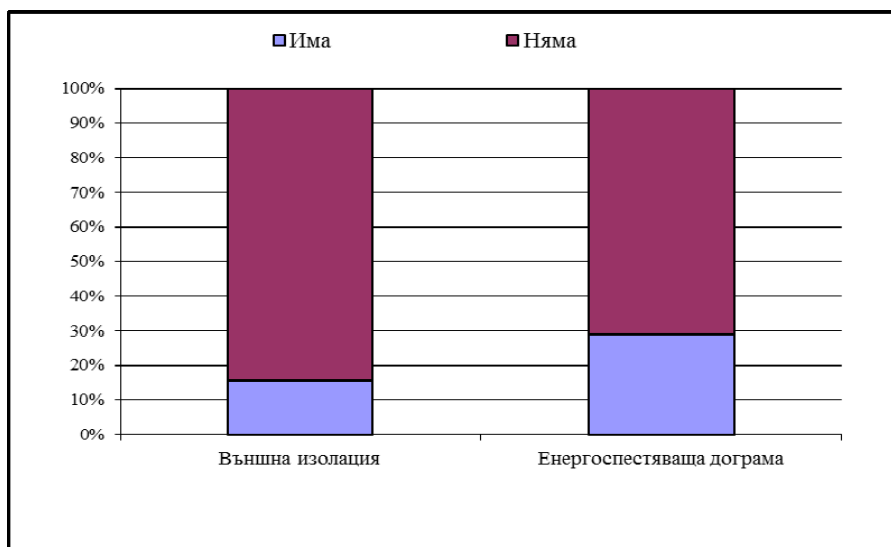
3.6%, Разград и София - по 2.4%. В областите Кюстендил и Ямбол този дял е около 2.0%, а в останалите области - под 2%.

Фиг. 31. Структура на обитаваните жилища към 1.02.2011 г. по вид на отоплението

За осигуряване на информация относно политиката по енергоспестяване за първи път по време на Преброяване 2011 г. бяха събрани данни за наличие на енергоспестяваща дограма и външна изолация на жилищата. Данните показват, че 29.0% от всички жилища имат поставена енергоспестяваща дограма. С външна изолация са 15.5% от жилищата.

Фиг. 32. Структура на жилищата към 1.02.2011 г. по наличие на външна изолация и енергоспестяваща дограма

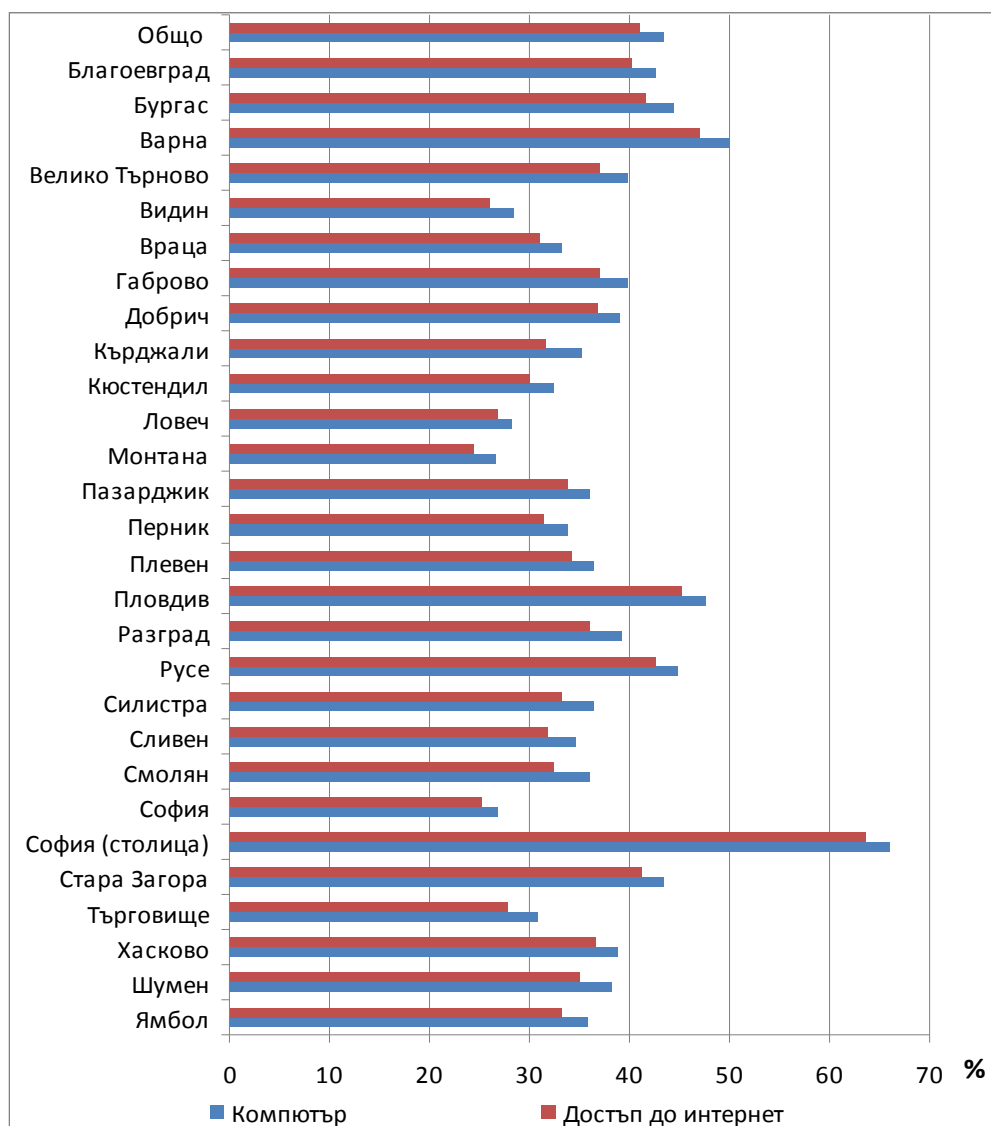
По отношение на битовата осигуреност сравнителните данни от последните две преброявания показват значителна промяна в битовата осигуреност на домакинствата през последните 10 години. Към 1.02.2011 г. телевизор има в 97.9% от обитаваните жилищата, готварска печка - в 93.2%, и хладилник - в 93.3% от жилищата. Компютър имат съответно 54.1 и 18.1% от жилищата в градовете и в селата, докато през 2001 г. е имало само в 4% от всички обитавани жилища. Достъп до интернет имат 51.4% от обитаваните жилища в градовете и

16.4% в селата. Сателитна антена са имали 6% от жилищата през 2001 г., докато през 2011 г. техният дял е 22%.

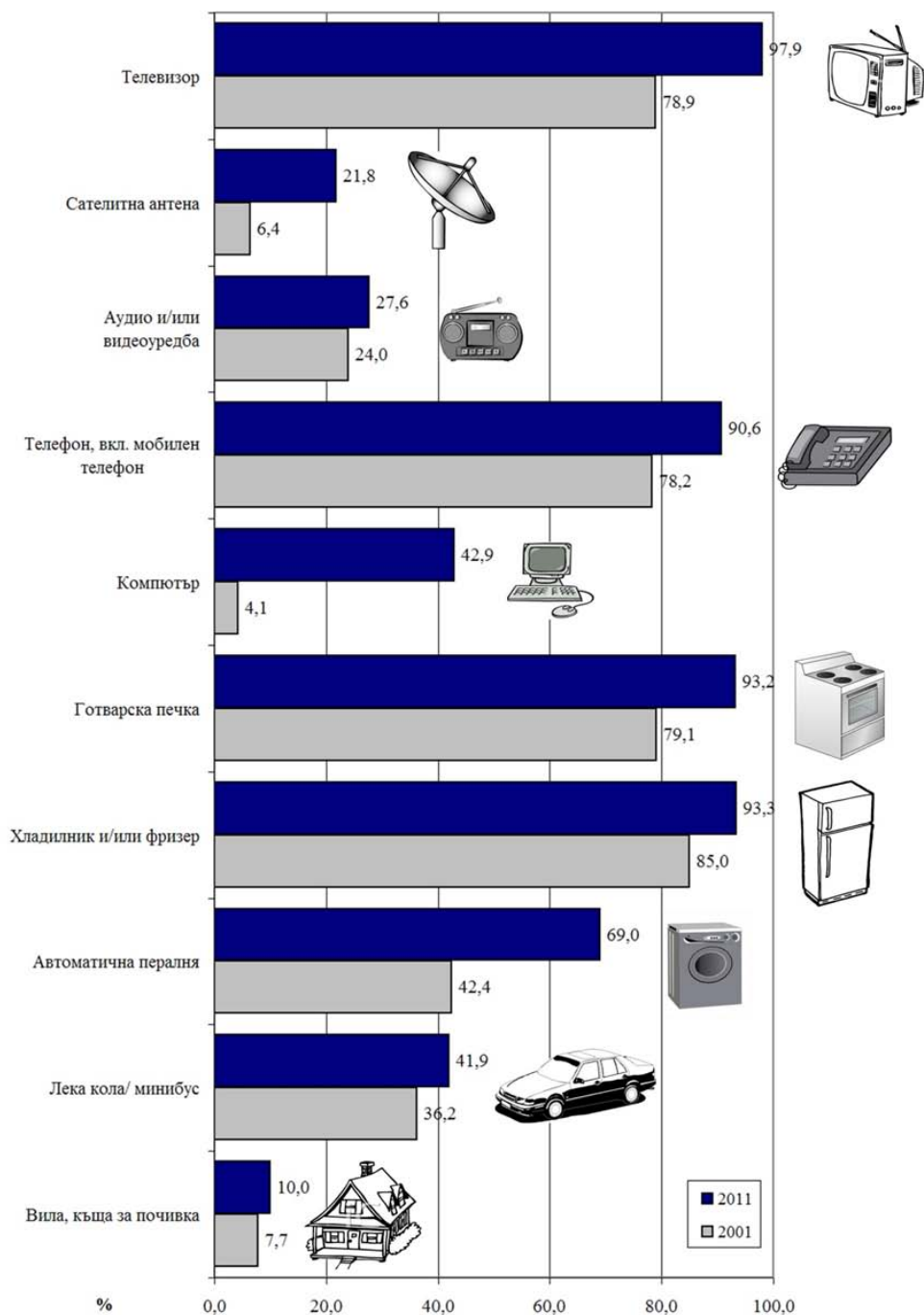
Данните по области към 1.02.2011 г. относно наличието на основни предмети (телевизор, готварска печка и хладилник) от битовата осигуреност на домакинствата са сходни с тези, които са общо за страната. Наличие на климатик в жилището са посочили най-много домакинства в областите Пловдив - 13.7% от обитаваните жилища, и София (столица) - 11.2%. За останалите области този дял е под 10%. Компютър имат 63.7% от обитаваните жилища в София (столица), във Варна - 49.1%, и в Пловдив - 46.8%. Най-малък е делът на жилищата с компютър в областите Монтана и София - 26.6%. Разпределението на обитаваните жилища според достъп до интернет по области е сходно с наличието на компютър по области. Най-висок дял е изчислен за област София (столица) - 61.3% от обитаваните жилища, а най-нисък - за област Монтана - 24.4%.

Фиг. 33. Обитавани жилища към 1.02.2011 г. по наличие на компютър и достъп до интернет по области - %

Фиг. 34. Структура на обитаваните жилища по битова осигуреност на домакинствата в тях и по години на преброяванията

Приложение 1

Правна рамка на Преброяване 2011

- Закон за преброяване на населението и жилищния фонд в Република България през 2011 г.
- Закон за статистиката
- Закон за защита на личните данни
- Закон за електронното управление
- Регламент № 763/2008 на Европейския Парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. относно преброяването на населението и жилищния фонд в страните - членки на Европейския съюз
- Регламент № 1201/2009 за прилагане на Регламент (ЕО) № 763/2008 по отношение на техническите спецификации на темите
- Регламент (ЕС) № 519/2010 на Комисията от 16 юни 2010 година за приемане на програмата за статистическите данни и за метаданните за преброяването на населението и жилищния фонд, както е предвидено с Регламент (ЕО) № 763/2008 на Европейския парламент и на Съвета
- Регламент (ЕС) № 1151/2010 на Комисията от 8 декември 2010 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 763/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно преброяването на населението и жилищния фонд по отношение на условията и структурата на докладите за качеството и техническия формат за предаването на данни

Приложение 2

Основни понятия и методологически бележки

Население по възраст – възрастта е изчислена в навършени години към датата на преброяването и се изчислява от датата на раждане, верифицирана с данните за ЕГН на лицето. Статистическите таблици за населението по възраст са разработени по пет и десетгодишни възрастови групи. Формирани са и групите на населението под, във и над трудоспособна възраст.

- Под трудоспособна възраст са лицата до 15 навършени години.
- В трудоспособна възраст са жените от 16 до 59 навършени години и мъжете от 16 до 62 навършени години.
- Над трудоспособна възраст са жените на 60 и повече навършени години и мъжете на 63 и повече навършени години.

Разпределението на населението под, във и над трудоспособна възраст при преброяванията е в съответствие с действащото към момента на преброяването законодателство.

Всички данни за населението отразяват намалението на броя му през периода между двете преброявания.

Държава на раждане и гражданство

Лицата се разпределят според държава на раждане и гражданство съгласно класификациите „Страна на раждане” и „Гражданство” в Регламент (ЕО) № 1201/2009 на Комисията за прилагане на Регламент (ЕО) № 763/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно преброяването на населението и жилищния фонд по отношение на техническите спецификации на темите и на техните разбивки.

Учениците в основната и средната образователна степен, които учат в друго населено място, се преброяват като обичайно живеещо налично население в семейния дом, независимо че учат в друго населено място.

Студентите, които учат в колеж или университет, се преброяват като обичайно живеещо налично население в населеното място, където учат, независимо дали живеят в общежитие или частна квартира, и не се преброяват в домовете, при семействата си.

Етническата група представя общност от лица, близки по произход, бит, култура и език.

Преброяваните лица сами определят етническата си група.

Етническата група на децата се определя от родителите. Ако родителите имат различна етническа принадлежност, за децата се регистрира отговорът, който родителите определят по взаимно съгласие.

Майчиният език е първият език, усвоен у дома в най-ранно детство.

Майчиният език на децата се определя от родителите. При родителите с различен майчин език за децата се регистрира отговорът, който родителите определят по взаимно съгласие.

Вероизповеданието е принадлежността на лицето към дадена група, обособена исторически и характеризираща се с извършването на определени религиозни обреди (източноправославни, католически, протестантски, мюсюлмански и други).

Преброяваните лица сами определят вероизповеданието си.

Юридическо семейно положение

Въпросът се попълва за всички лица (вкл. и за децата).

1. „Неженен/неомъжена” - лицата, които никога не са встъпвали в юридически оформен брак. Отговорът важи и за лицата до 16 навършени години, които по силата на закона не могат да сключат граждански брак.
2. „Женен/омъжена” - лицата, които се намират в законно оформен юридически брак, регистриран съгласно съществуващите закони в страната. Отговорът се отнася и за лицата, които са сключили само църковен брак преди 12 май 1945 година.
3. „Вдoveц/вдовица” - лицата, които са овдовели след последния си юридически оформен брак, т.е. след смъртта на съпруга/съпругата.
4. „Разведен/разведена” - лицата, получили официален съдебен развод и притежаващи съдебно решение.

Фактическо семейно положение

Въпросът се попълва за всички лица (вкл. и за децата).

Фактическо (действително) семейно положение е брачното положение на лицето, независимо дали то е оформено юридически.

Фактическото семейно положение на лицето може да се различава от юридическото.

1. „Не в брак” - отбелязва се за всички лица, които към критичния момент на преброяването не живеят на съпругески начала с друго лице.

Този отговор се отнася и за всички лица, които към 1.02.2011 г. са в юридически брак, но се намират във фактическа раздяла, т.е. прекъснали са съпругеските си връзки, но нямат официален юридически развод.

Към тази категория не се отнасят лицата, които са в юридически брак, но живеят по някаква причина в различни населени места или в едно населено място на различни адреси, т.е. лица, които не са преустановили съпругеските си взаимоотношения.

2. „В брак” - отбелязва се за всички лица, които към критичния момент на преброяването са в юридическо семейно положение „женен” или „омъжена” и едновременно с това живеят на съпругески начала със законния си партньор.

3. „В съжителство без брак” - отбелязва се за лицата, които живеят на съпругески начала с друго лице, с което към критичния момент на преброяването нямат юридически оформен брак.